

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Rambla del Centre, 19 - Tel. 23118 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

començarà la publicació del gran reportatge
de JEAN ALLOUCHERIE
**La guerra entre Bolívia
i Paraguai**

CONSERVACIÓ DE MONUMENTS HISTÒRICS

La Llotja de Tortosa

Inèdit és encara per a la premsa el cas de restauració de la Llotja de Tortosa, la qual trobant-se en perill d'ésser atterrada, feta grava, fou venturosament salvada i apareix avui en millor estat que abans de córrer tal perill. Creiem d'interès, per la importància del monument i les incidències del fet, ex-

posar el que és la dita llotja i com va ésser evitada la seva ruïna. quatre arcades i en una de les menors, dues; en l'altra, la paret és plena, amb dues finestres amb columna al centre; al mig hi ha un altre rengle d'arcs. Les arcades exteriors són de pedra picada, de forma de punt d'ametlla; els arcs interiors tenen la forma semicircular. Una teulada a quatre vessants

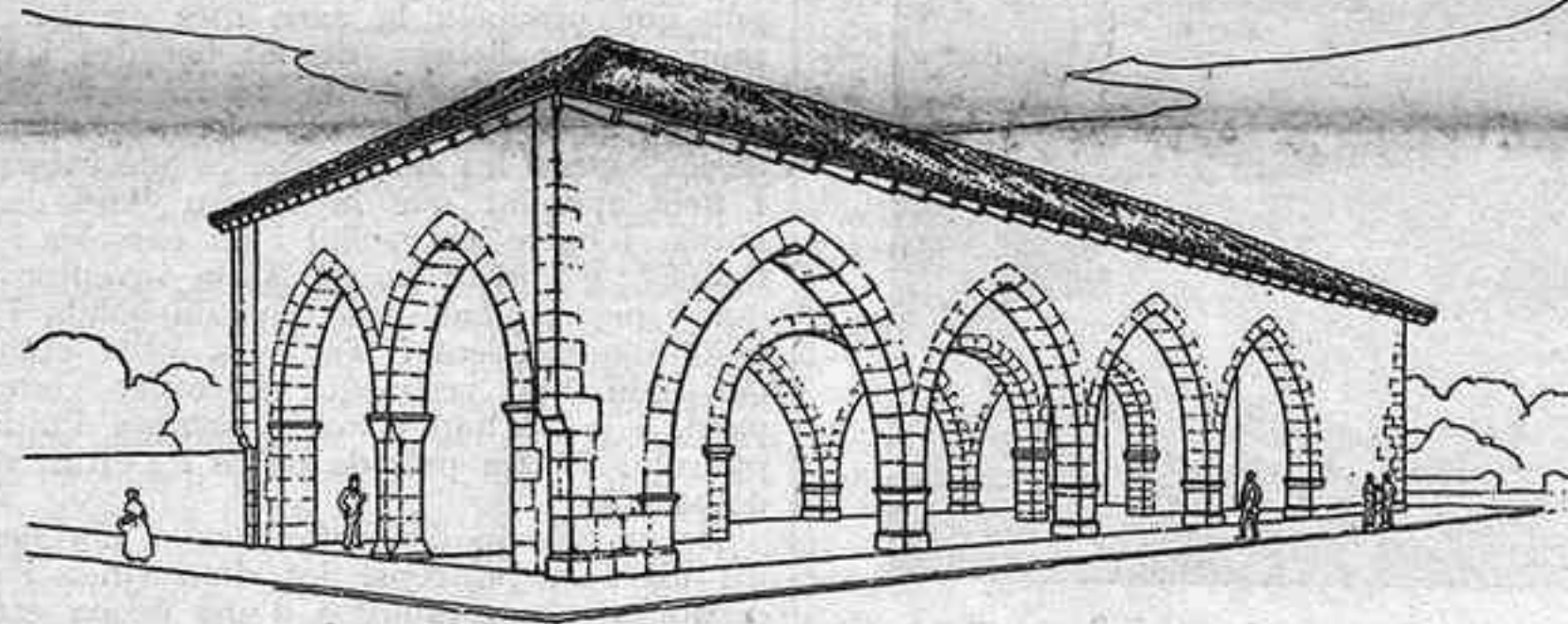
La Llotja de Tortosa, amb les arcades tapiades (any 1932)

posar el que és la dita llotja i com va ésser evitada la seva ruïna.

cobreix l'edifici. Tot plegat és una solució clara, francament definida.

La Llotja de Tortosa és important per l'antiguitat i per oferir, tot i ésser petita, esquemàtica, l'essencial en tal mena d'edificis; es tracta d'una porxada, d'un senzill cobert, per aixoplugar mercaderies i mercaders.

Era el mes de setembre de l'any 1932. Els diaris portaren la notícia que l'Ajuntament de Tortosa havia acordat enderrocar l'antiga Llotja. Ocupada pel ram de Guerra, l'Estat l'havia cedida pocs mesos abans a la ciutat. I el municipi es proposava desembarassar el

Dibuix de restauració de la Llotja (Traçat pel Servei de Conservació i Catalogació de Monuments Històrics)

Es l'edifici de la gran Catalunya destinat a llotja més antic que existeix. La seva construcció és anterior a la de les llotges de Barcelona, Perpinya, Mallorca i València. La Llotja de Tortosa fou començada el 1368; era ja acabada quan s'emprèn definitivament l'obra de la de Barcelona el 1382, i es va trigar més d'un segle encara a començar la de València, la qual cosa es fa el 1483. Es doncs la Llotja de Tortosa, oberta, un cobert quasi sense parets, l'embrí, un tipus divers, del de les magnès llotges esmentades.

terreny, per tal d'obtenir diners de la venda dels patis.

Es coneix documentalment com i quan es construí la Llotja de Tortosa. Per concessió de l'infant Ferran, marquès de Tortosa, expedida a Mallorca, va començar el municipi de la ciutat l'obra, l'any 1368, i fou suspesa cinc anys després, a causa de la guerra amb Castella; éstant ja prou avançada per poder-se utilitzar.

Anàrem prompte a Tortosa; calia impedir la malvestat. Difícil es presentava l'assumpt: el terreny de la Llotja valia moltes centes mils pessetes. Perquè el que era cedit al municipi, a més de l'edifici, era tota una illa anexas, en la qual hi havia uns coberts. A Tortosa enteníen que la Llotja era tot aquest conjunt.

A l'Arxiu Municipal de Tortosa hi ha documents referents a la construcció i aplicació del monument. En el *Llibre de la obra de la llotja que és en la rambla de la ciutat de Tortosa, qui administra en Guiem macip en l'an de Nostre Senyor MCCCLXXXIII*, consta el detall i resum de despeses de la construcció; des del començament es van emprar vuit-cents quaranta-nou lliures, vuit sous, un diner.

Hem de fer constar que la Llotja tortosina medieval es trobava en condicions força desfavorables: les belles arcades gòtiques eren tapiades ja d'anys, amb la qual cosa el principal interès monumental no podia apreciar-se.

L'edifici era especialment destinat a encabir el blat, que els mercaders havien de vendre a la ciutat i el seu terme, per tal que no fos furat ni malmenat. La Llotja, centre important de contractació, exigia un reglament. En el *Llibre de Stabliments e ordinacions de la Ciutat de Tortosa* es troben els *Stabliments de la llotja*, 1394, resum de disposicions referents a la dita Llotja. Segons elles, jugar més a prop de deu passes del blat porgat, net, era punit amb pena de cinc sous; el qui sense llicència prengués blat havia d'ésser castigat, segons la quantia del furt, amb assots, pèrdua de la mà o bé apenjat per lo col, sense neguna merce.

JERONI MARTORELL (Segueix a la pàg. 8)

Antecedent de les llotges gòtiques catalanes, foren els almudics, edificis bastits en terres dominades pels sarraïns, destinats a dipòsit i lloc de contractació de grans, vi i altres productes i els alfondics, construccions alçades amb autorització de comtes i reis, a les ciutats marítimes de Catalunya o de la Mediterrània, on hi havia intens comerç, a base de colònies de gent nostra, com sigui a les Balears, Itàlia, Còrsega, Grècia, Egipte i costes del nord d'Àfrica; allí eren dipositades les mercaderies i s'allotjaven els qui amb elles negociaven.

La Llotja de Tortosa és sols una gran porxada. La planta és rectangular; en les dues fatxades de major longitud, s'obren

Els Dijous Blancs

«CAL FEDERAL»

Quan el definidor del federalisme visità, l'any 1901, el poble coster que ja començava a cimejar, un dels balcons més engalanats fou el de la botiga del senyor Ramon. A més dels domassos, hi havia una lito-grafia del republicà il·lustre enquadrada en un marc modernista i unes palmes enviquades de purpurina, nuades amb un llac tricolor. Aquests emblemes eridaren tant l'atenció dels transeünts que tots els con-veïns acudiren, a carrera feta, a contem-plar-los, però els caciós, dinàstics de mena, feren córrer que en aquella casa es con-teregaven els mals esperits i que totes aque-elles endergues eren solament propies de gent esbalandrada. De la botiga del senyor Ra-mon tothom en digué, per sempre més, a Cal Federal, en un to estanyament pe-joratiu.

L'establiment era dedicat a merceria, però en la seva accepció més vària. Dins els nínxols de fusta grisa que ocupaven els prestatges s'hi perdien els brodats, els en-tredós, les cintes, els botons, les vetes, els cabdells de llana i els rodets de fil. El tau-rell-nitrina mostrava, a través d'uns vidres entelats, mitja dotzena d'agulles de pit ro-vellades, tres jocs de lligacames i unes cap-ses de sabó de glicerina ribetejades de pun-tes de paper i a l'aparador s'hi exhibia una cotilla de l'època isabelina, barmilles, go-mes, tapapunts, dues pepes i quatre caps de pitxinetins, mentre a banda i banda de la porta d'accés uns estels de roba, amb la silueta d'un granader del quicents ester-di-gada, arrossegaven una cua interminable.

Passaven hores i hores sense entrar-hi ningú. De cop i volta, sonava la campaneta de la vidriera i un bordegàs demanava una calcomania, una sorpresa de cinc o una capsa de martiniques. Aleshores, la senyora Maria, sense moure's de la cadira, perquè li pesaven molt les carns, deia, bo i asse-nyalant un calaix: —Mira, noi, pren-la tu mateix.

Per Reis, rebien com a reforç, cavalls de cartó i sabres de llauana; per Setmana Santa exposaven els motets de la Passió, eternament iguals, amb aquella portada bla-va, sollada de suspectes picadures, on apa-reixien l'escala, els claus, el tovallola, l'es-ponja i un guà jent el quicentí... i per Corpus, venien julls de color per tallar pa-perets, perquè encara no es coneixia el con-fetti. Quan la botiga prenia un aire més animat era, però, a les envistes del Car-naval. Les carotes i els nassos de Cal Fe-de-val oferien tot el grotesc imaginable. L'any de la Solidaritat Catalana, l'efigie dels diputats solidaris fou l'èxit de Cal Fe-de-val i, la nit del dimarts, assistiren a la comparsa de l'extermi des d'En Junoy al duc de Solferino. En el lloguer de dominis i mantons de Manila, la senyora Maria hi esmerçava una traça especial. De primer, se'l esmprovava ella i ficant-se una llen-güeta a la boca, alligava les compra-dores: —Veieu, minyonetes, es fa així: «Siga-me, pollo. Sigame, pollo...»

Un dia com qualsevol altre, el senyor Ramon s'extingí i se li féu enterrament civil, cobert el fetre de set vermell. Per tal d'esviar les penes, la senyora Maria re-vertí l'afició al cant que abassegà la seva joventut i, del matí al vespre, rejilava com una calandria l'Aida, el vals de les joies del Faust, Lucia di Lamermoor i la Tra-viata, tot intercalant-hi trossos de la Ma-rieta, i per a la galeria. Però l'exili d'aquell home s'acabà arrabassant també la se-nyora Maria, precisament un cap-al-tard que s'havia lliurat a Donizetti:

Un' harmonia celeste, di, non ascolti? Ah! L'inno suena di nozze! Ah! Ah! Ah! L'inno di nozze...

MIRADOR INDISCRET

«Labor omnia vincit»

Estranyada la senyora Luisa Gutiérrez Gallego, presidenta de les paes, que el cap de les Joventuts del seu partit fos precisa-ment En Guaiamet, hom volgué explicar-li, amb tots els pèls i senyals, els antecedents polítics d'aquest etern jove, en la fulla de serveis del qual consta una tasca contun-dent desenvolupada al Centre Tradicionalis-ta del carrer de la Bòria, adscrit a les idees de Vázquez Mella, i una feina, no menys encomiàstica, a Acció Española del carrer de la Portaferrissa, aquells temps heroics en què, a més, manifestà estrepitosament la seva castedat trencant els vidres d'una popular casa de modes per tal de fer a mi-ques uns maniquins considerats per ell in-decorosos.

—Sí, però en lo tocante a agricultura, ni un apice!—advertí, queixosa, la senyora Gutiérrez Gallego.

—Desdichada! Sabe usted lo que signifi-ca contar con un elemento así para las elecciones?—li replicà En Gómez Monche.

Valors polítics

En Gómez Monche és, respecte al P. A. E., el que En Cirera Voltà representa per a la darrera lletra de l'abecedari, puix que si aquest té dins el puny tots els isidros, l'al-tre hi tanca tots els picapedrers i rebenta-camins d'aquesta afortunada i treballadora regió.

—Nada, chico, si con sólo los peones ca-mineros, ya las tenemos ganadas!—excla-mava, entusiasmada, En Guaiamet.

—Todo lo que tú quieras, pero los salvo-conductos están en nuestro poder!—respon-gué, amb urc, el noi Tarragó.

Acció tripartita

A la Peña Blanca hi hagué uns moments de gran desori perquè un que havia sentit tocar campanes i no sabia ben bé d'on ve-nia el so, assegurava que al banquet d'Acció Popular celebrat al Tibidabo hi havia assis-tit En Josep Bertran i Güell.

—Quid! No digas disparates! No puede ser!

—Te digo que era Pepín!

—Imposible! Es demasiado leal para co-mutar semejantes fechorías!

—Ya os lo aclararé—digué un tercer en-discòrdia, no se trata de Pepín, sino de Felipe Bertran y Güell.

—Acabáramos! Ya decia yo! Así me lo explicó: Pepín en Peña Blanca, Felipe en la Ceda y su papá en la Lliga.

Estava escrit

L'ingrés d'En Felip Bertran i Güell a Acció Popular, si és que es confirma, no tindria res de particular, perquè el xicot volia heretar la influència política del seu pare, tants anys treballada pels tocos del Penedès marítim, a la qual cosa hi tenia perfecte dret, però els esgarriacries d'En Vidal i Guardiola i En Tries de Bes li ho tiraren tot a rodar, a l'extrem que ni el vulgueren incloure en la candidatura de Barcelona-Provincia a les darreres eleccions legislatives.

—Ja ho veuràs, això de fer d'aspirant tota la vida!...—deia En Bulart i Rialp, bo i tirant l'aigua al seu mulart.

Acte de presència

La Casa de los Castellanos, en la seva confinació a la Barcelona vella, després d'haver fet tanta fressa en aquells baixos del Passeig de Gràcia, xamfrà Aragó, que havia ocupat l'Aurea de Sarrà, no sabia quines tecles tocar per tal de donar fe de vida i se li ocorregué adherir-se a la colla d'En Royo Villanova.

—Ya veo que queréis volver por vuestros

fueros!—els deia un del Centro Andaluz, que encara pot pagar el magnífic principal de l'aristocràcia via barcelonina.

Nacionalisme

Una de les darreres baixes a Peña Blanca ha estat cursada sota pretext que, ultra la seva inactivitat política, ha de matar-la el seu estrangerisme.

Els directius cridaren amablement el signant de la baixa i li demanaren que els en fes cinc cèntims. L'interessat contestà: —Pues que ya estoy harto de René Llanas Niubó i Lamamié de Clairac. Decidida-mente, me quedo con el divino Royo!

Un altre 6 d'octubre

El matx de boxa Miller-Gironès celebrat el passat diumenge a la Monumental, defraudà, per la seva rapidesa, la massa esportiva. Els espectadors en sortiren cap-cots i decebuts.

Un radió d'aquells que no es deixen perdre mai cap emissió, no pogué evitar de fer-hi el seu comentari, quan, als dos mi-nuts de començat l'encontre, el locutor pronunció el fatídic k. o. Digué, aclaparat: —Això ha estat un 6 d'octubre pugilístic.

Les víctimes de la cosa pública

El senyor Tomàs Burrull, l'ex-regidor ra-dical del districte de Sant Martí, enyorant els seus bons temps d'edil de l'època de la primera dictadura, no es sap moure de la Casa Gran. A totes hores hom l'hi veu re-corrent sales, departament i despatxos.

Quan hom li parla de la situació governa-tiva i anormal en què roman actualment l'Ajuntament, el senyor Burrull s'amanya-ga la seva fluvial barba més lluent, sense dub-te, que l'alvèol de les seves orelles, i diu amb un to tot desmenjat: —Sí, jo ja n'he parlat amb En Pich i Pon. Li he dit: Creu-me, noi, deixa't de comissions gestores i de romansos... però si tanmateix et puc ésser necessari, ja ho saps; com sempre estic a les teves ordres disposat a sacrificar-me...

La pedra de toc

Uns quants reusencs aspirants a polítics —o potser fóra millor dir: aspirants a pes-car càrrecs i adquirir alguna influència —han celebrat aquests dies tot de conciliabul-los importantsíssims: es tractava de triar l'or-ganització política a la qual ingressar.

Al final d'una laboriosa discussió sospen-sant els avantatges i inconvenients de cada un dels partits, un dels petits ambiciosos proposà: —Espereu a veure què fa Simó Bofa-rull... per a no ingressar al seu mateix par-tit, perquè partit on es fica, partit que va de mal borràs...

Manolo a Vilanova

Joaquim Mir, president del Foment de Vilanova, per tal de donar una injecció de to a la sala d'exposicions i conferències d'aquest adirable fogar de l'Intellectualisme penedescenc, va despenjar el telèfon, demanà conferència amb Caldes de Montbui i va anar a sorprendre l'orella esmolada d'En Manolo amb una invitació contundent. En resum, vingué a dir això: —Manolo, heu de venir a Vilanova a fer una exposició. Diumenge us vindrem a bus-car. Entesos?

La veu d'En Manolo va dir que sí i va córrer a fondre's darrera del virolat tapa-boques número 3.

Les onze de la matinada

El diumenge següent va sortir de Vila-nova un automòbil camí de Caldes. Per si l'expositor no se'n recordava o es feia el desmenjat, o simplement tenia mandra de llevar-se, es desplaçaren dos directius de diplomàcia reconeguda.

Cap a les onze del matí arribaren davant de la casa de Manolo, situada a l'avinguda del seu nom. Totes les portes i finestres estaven tancades i barrades. El silenci més absolut planava en aquell paradís d'ensiams i pollancredes. Com que l'exposició s'obria al cap d'una hora (i no menys que a uns 90 quilòmetres de distància!), hom començà a trucar a la porta amb decidida empenya.

Al cap d'una estona llarga, En Manolo, amb la veu malhumorada i desafinada dels que acaben de deixar la tebior dels llen-gols, va corgolar un reneç discret i va exclamar des de la finestra: —I aquestes són hores d'anar a despertar la gent?

Als de baix, els va fer l'efecte que els acabaven de ruixar el clatell amb raigs d'aigua freda.

L'edat i la coqueteria

...Però en Manolo va baixar, atengué els novinguts i començà a afaitar-se amb li-túrgica parsimònia. El seu sistema d'afai-tat, altrament, és personalíssim; s'ensabo-na tota la cara, front i tot, i amb la navalla va realitzant la tasca d'anar recollint delicadament i pausadament la blanca sabonera. El front, els pòmuls i els altres indrets de la cara, verges d'afaitat, són resseguits amb la navalla girada del revés, o sigui per la banda oposada al tall.

Mentre va liscant, fina, la navalla, En Manolo s'explica:

—Els que diuen que la coqueteria s'ha fet pels joves no hi entenen res. No veureu mai cap jove que faci fàstic. En canvi, quan sou vell, necessiteu de la coqueteria i heu de recórrer a totes les trampes com un desesperat.

—La maçoneria... Ui, quina por!

«Causeur», però no orador

A quarts de dues del migdia, ben tocats, varen arribar a Vilanova En Manolo. En Josep Maria de Sagarra i els dos vilanovins que havien de realitzar la proesa—perfectament fallida—de fer arribar els invitats a l'hora. En Sagarra, per manca de temps, hagué de limitar-se a fer una presentació breu, però servida, naturalment, amb els condiments més autènticament poètics de la seva prosa.

Joaquim Mir volgué que En Manolo també en digués alguna de les seves i després d'un amicalíssim i casolà.

—Apa, Manolo, digueu quatre coses... —el nostre imponderable escultor es va trobar acorralat per aquell terrible i omnipotència de la gent que espera i ensuma un gran estofat oral.

Però bé calia sortir del pas, i Manolo Hugué, arrojant les espatlles, encara va trobar esma per a dir: —Senyores i senyors: El carro no tira. Servidor de vostres.

El salvador de París

Com sempre, el Manolo bo, el causeur inoblidable de les quatre gotes de cinisme i tots els polsets de pebre de la malícia i l'agudesia més químicament controlada, va anar apareixent a mesura que el dia anà fomentant-se i dins el seu estómac s'anaren resolent satisfactoriament les honestes digestions de l'home que fa règim de pa, enciam i patates bullides. Cap a les set del vespre, Manolo—ho confessava ell mateix—comença a «estar bé» i a parlar amb aquella personalíssima vivacitat que l'han convertit en el conversador més justament apreciat d'aquest país.

A casa En Mir, davant d'una penya d'amics entre els quals es compten Alexandre de Cabanyes i Enric C. Ricart, Manolo exposa el seu concepte sobre l'art veritable: —D'art som molta gent que en fem i tots coneixem l'ofici exactament. Ara bé; després hi ha aquells altres que per raó de la seva sensibilitat i del seu estudi arriben a posseir el do de saber donar la ditada justa, aquella ditada que diferencia l'obra vulgar de l'obra bona per un simple pèl de diferència.

En Manolo és un català que sent París com la seva terra màtria d'adopció. En totes les seves converses, París és evocat devotament a través d'un sens fi d'anècdotes incomparables, sobretot explicades amb el lèxic únic i pintoresc de Manolo: —En temps de la gran guerra, quan me n'anava de París, l'endemà llegia al diari que hi havia hagut un bombardeig formidable. I bé; agafava les maletes i me'n tornava a la capital francesa i tot era arribar-hi jo com acabar-se tots els desastres aeris. Va venir un moment que a París, quan arribava, tothom sortia al carrer i la ciutat reprenia ràpidament la seva vida normal, i quan me n'anava a l'estació per agafar el tren, tot era un gran espetec de portes que es tancaven preveient la imminència de la catàstrofe bèl·lica.

Parlant dels polítics, Manolo troba una definició feliç com totes les seves: —Molts polítics em fan l'efecte dels paraigües tronats. Tancats, encara es defensen, però quan els despleguen, quina decepció abundància de goteres!...

Quan En Manolo se'n va anar, als vilanovins els va semblar que quedaven més desolats que mai, que els fanals feien una claror més adormida i que fins els gats que militen per les gateres dels cellers miolaven d'una manera més profundament desafinada. Inoblidable Manolo Hugué!...

Un creuer per la Mediterrania (*)

X. — Del mar Egeu als zuks d'Esmirna

Pocs espectacles hi deu haver al món tan emocionants com el mar Egeu. Vist en el mapa, és un mar ple d'illes; però vist i recorregut des d'un vaixell, sembla més aviat una terra plena de llacs. Una lluita entre el mar i la terra per apoderar-se de l'espai.

Després de Tombar pel cap de Krio, veiem l'illa de Cos, que tot i haver infantat Hipòcrates, pare de la medicina, i el cèlebre pintor Apelles, no té la fama de Cnido. I la fama té tota la raó; perquè quan els habitants de Cos anaren al taller de Praxíteles per triar una escultura, van preferir una Venus vestida a la despullada, i, més tard, coneguda per Venus de Cnido. Per

ell fou l'epònim d'una família de poetes de Xiu, que, més tard, s'expandiren a les altres illes jòniques.

Per acabar, només ens queda que Tombar per l'encinglerat cap de Kara-Burnu i endinsar-nos pel golf fins arribar a Esmirna. I amb aquest quadro, decorat a banda i banda, s'acaba la revista dels mirífics paisatges i dels personatges genials. Abans de tirar teló, dediquem uns aplaudiments a la petita illa de Clazomena, per haver-nos donat un mestre tan important com Anaxàgoras.

***

De l'eufòria esclatant de l'Arxipèlag passem, sobtadament, a la delicada melangia d'Esmirna.

Si en temps de Lisímac, la Perla d'Orient, la Corona de la Jònia, era la ciutat més joiosa de l'Àsia Menor, en temps de Mustafa Kemal (que ara ja no se'n diu, sinó Atatürk) és més aviat una ciutat trista. És clar que un incendi com el que sofrí l'any 1922 és capaç de fer perdre l'humor a qualsevol. I un incendi en aquests països porta la fatal conseqüència de noves construccions de ciment armat, que situades en l'ambient local, és com si tiréssiu un caixet d'aspirina en un plat d'arròs a la Parel·lada.

Val a dir que la melanconia d'Esmirna és d'un sentimentalisme molt encisador. Només cal veure passar, pel moll del port arran de l'aigua, el petit tramvia arrossegat per un sol cavall. Ara que les coses del 1900 estan de moda, aquest tramvia resulta molt més entenedor.

Però allò on el romanticisme no hi té res a fer, és a dintre dels zuks. Com en totes les ciutats orientals, el barri dels basars és la part més vivent. Aquí l'aramau, l'israelita, el turc i l'àrab són d'una sola raça i d'un sol objectiu: la cartera del turista.

El turista entra en els basars amb una certa prevenció que el volen enredar i que la major part d'articles són fabricats a Europa.

Però quan surt té la ferma convicció que allò que ha comprat és autènticament oriental i que degut a unes circumstàncies especials ha adquirit una veritable ganga. Aques-

Els molins de vent de Rodos

quantitat d'illes de tota mena de formes i colors: n'hi ha d'esquerpes i encinglerades, d'amables i planeres, de tràgiques, de somrients, de verdes i de madures. Hi ha moments que el mar queda totalment clos com si estiguéssiu dintre d'un llac, i, molt sovint, a l'horitzó es dibuixen unes quantes siluetes superposades i veiem que per damunt d'una corba suau de primer terme s'enlaira una cresta llunyana i que un prat de verd tendre es destaca en un fons moradenc de roca volcànica; un sens fi de superposicions meravelloses entre el mar, el cel i la terra.

Es un espectacle massa bo per un home habituat a les «illes» del nostre Eixample. Pots ser no tenim els nervis prou domesticats per aguantar una cosa semblant. Les primeres milles es poden suportar bastant bé, però a mesura que les illes ens van mostrant les seves gràcies particulars us aneu engrescant i exaltant, i arribeu a Esmirna completament saturat de paisatges de l'altre món (anomenats, també, celestials).

Situant-nos en un pla més objectiu —tocant més de peus a l'aigua— anem a tafanejar per entre la multitud d'illes de l'Arxipèlag.

En sortir de la lluminosa Rodos, uns quants molins de vent—amb les seves quatre mans—s'acomodien de nosaltres, i de dalt del cim de l'Ataïro voleïa un nuvollet blanc. Més enllà, de les puntes nevades del Taurus asiàtic, voleïen més mocadors, i tot seguit comencem a passar revista a les illes.

I ja tenim la petita Symi, on els estrenus pescadors es capbussen sota l'aigua per proveir d'esponges i corals a la rue de la Paix o la Quinta Avinguda. A la banda de ponent se'ns presenten, arranjades com les girls: Kharki, Tilos, Nisyros i d'altres de segon rengle. Girem la vista a orient i ens trobem davant de les ruïnes de Cnido, l'antiga ciutat que si no fos per la Venus de Praxíteles ja ningú no se'n recordaria.

culpa del seu reaccionarisme van perdre l'ocasió de passar a la posteritat.

Davant de Cos, un golf obre la boca i ens mostra la seva magnífica dentadura de muntanyes coronades per les muralles d'Halícarnàs, pàtria d'un altre pare, el de la història, que, com sabem, es deia Heròdot. Però si Halícarnàs ha passat a la història no ha estat precisament pel seu pare, sinó per la desconsolada vídua Artemisa i el

Panorama de l'Arxipèlag

mausoleu, que, segons diuen, era la setena meravella.

Seguint la ruta, arribem a les vistes de Kalymnos per entremig d'un ramat d'illes. Ara l'horitzó s'ha tancat i no sé pas com en sortirien. El vaixell s'esquialla per entre les illes com una llebre. Del costat d'un roquer surt un altre vaixell que tot seguit s'amaga darrera un bosc de llorens, i així anem jugant a fet una bona estona; i anem deixant enrera planures tapissades de verd, roques lacades de vermell, ruïnes tenebroses i pobles vius, pintats de blanc. I són tantes les coses que es veuen, que de bona gana baixariem del vaixell i aniríem saltant d'una illa a l'altra.

Citem els noms d'algunes d'elles, perquè també els noms fan molt bonic; per la banda d'Oest: Kalymnos, Leros, Lipsos i Arki, i per l'Est: Gàidaro, Nisi i Farmaco. De Leros recordo una rodona de cases vestides de colors vius i a punt de ballar la sardana.

En canvi, ara a l'horitzó se'n presenta una de ben ferotge: és Patmos, on fou deportat Sant Joan i on se li aparegueren les visions que descriu a l'Apocalipsi. Segons diu la «llla d'Heròdot», Sant Joan fou condemnat pel Senat romà a ficar-se dintre d'una caldera d'oli bullent, i com que va sortir-ne indemne, se'l van treure de sobre, enviant-lo a Patmos.

I si voleu més història, ara passem per davant de Milet, en la costa asiàtica, on visqué el gran Tales, que bé li podríem concedir la paternitat de l'escola filosòfica grega, de la ciència i fins de l'astronomia.

Seguint amunt passem per les illes de Furni i ens fem per entre Nicària i Samos. D'aquesta, admirem la muntanya de Kerki i saludem, de passada, un altre pare, el de les matemàtiques qualitatives. Després de deixar enrera la pàtria de Pitàgores, l'horitzó s'eixampla i tornem a tenir la sensació que naveguem per mar. Però després d'una estona de tranquil·litat tornem a furgar per entre l'illa de Xiu (Quios) i la costa asiàtica.

A Xiu—aquí és molt graciós, illa, e illa es fa lo màstec, que enllac més del món no se'n fan—, les muntanyes són cobertes de tarongers, ametllers i oliveres. Amb uns bons binocles descobriu una ciutatella medieval voltada de jardins exuberants. Aquestes pedres ens recorden la nostra Companyia d'almoçavets. Pots ser encara n'hi ha que són de l'època en què l'almirall Ferran d'Aunés hi va establir la base naval de la Companyia. I si jo, com a possible descendent de Roger de Flor, m'inclino amb tots els respectes, els habitants de Xiu s'estiren d'orgull per una pretensió molt més elevada: es disputen, amb els d'Esmirna, la descendència d'Homèr. I encara que no tinguin la seva fe de baptisme, asseguruen que

tes circumstàncies especials són l'enginy i la glòria dels marxants semites. La seva tàctica és de gran estil; al primer cop d'ull ja han descobert del país que sou i, com a conseqüència, quina mena d'estratègia se us ha d'aplicar.

Per exemple: entrem a dintre d'una botiga. El marxant saluda a la meua companyia en francès i a mi amb un castellà empletat de sefardita. Després de regirar molts articles, vaig insinuar a la senyoreta francesa: «Tot això és procedent d'Alèmanya». L'home, sense vejar-se gens ni mica i amb un aire de vençut, digué: «Ja veig que tracto amb un senyor molt intel·ligent i que no hi ha res a fer» (la primera trinxera del meu amor propi començava a trontollar). Quan érem a la porta, i després d'insistir sobre la meua gran intel·ligència, inicià l'atac general: amb grans precaucions i misteris es va treure un collaret magnífic, se'l contemplà una bona estona amb continguda emoció, els ulls li esparnejaven. En un mot: es tractava d'un record de família, un collaret que portà la seva àvia pel casament i només l'ensenyava perquè érem tan intel·ligents en la matèria i perquè la franceseta s'assemblava a una seva neboda que feia dos mesos que havia mort (l'emoció augmenta), però no el volia vendre de cap manera, i després parlava de la crisi, i vinga enredar la troça fins que el deixàrem en una mar de llàgrimes.

A la botiga del davant, un matrimoni suís lluitava per adquirir una catifa de seda; de 50.000 francs havien arribat a 20.000. A cada recó dels zuks es combatia aferrissadament. I la batalla fa segles que dura. (Fins la famosa visita de la reina de Saba a Salomó, ara es diu que només fou un simple mercadeig pel monopoli de les caravanes al misteriós país d'Ofir.)

Cap al tard els combatents es retiren. Al bord del vaixell tots els passatgers estaven contents de les seves compres. En el ball d'havent sopat la franceseta lluia aquell collaret de l'àvia del sentimental botiguer.

—Com! Us heu deixat convèncer? —No, sóc jo que l'he convèncer que me'l venguis. I no ho digueu a ningú: per quatre lliures esterlines.

Aquests marxants són admirables...

MÀRIUS GIFREDA

(*) Vegi's MIRADOR, números 289, 290, 292, 294, 296, 298, 301, 307 i 310.

L'APERITIV

Auguste Escoffier. — He vist aquests dies, en algun diari francès, la fotografia del senyor Auguste Escoffier, mort als vintanta-vuit anys a la seva villa de Montecarlo. Jo no tenia el gust de conèixer personalment el senyor Escoffier, però si haguéssim de fer calendaris sobre el personatge venerable que representa la fotografia, no tindríem cap inconvenient a afirmar que és tracta d'algú prestigiós acadèmic, d'aquells d'inflat bigotí francès fabricat amb la neu més pura, i de cabellera esclarissada i pentinada amb una tendra i coqueta preocupació romàntica. Tampoc tindríem cap inconvenient a afirmar que l'ancià Escoffier representa la reminiscència d'un polític galant, que alterna les vestides parlamentàries amb els rams de flors, els sopsars discrets i les anècdotes picants. A França, hi ha un tipus de vedette masculina que quan arriba a l'època de l'arteriosclerosis fa aquesta cara fina, gastada, complicada i comprensiva del senyor Auguste Escoffier. Però en el cas que ens ocupa no es tracta de cap acadèmic prestigiós, ni de cap polític gratinat; es tracta del cuiner més famós i més respectat entre tots els cuiners del món. Monsieur Escoffier, mestre de la gran cuina, és un dels supervivents de l'autèntica civilització que desapareix, potser una mica escandalitzat del moment de revolta i de confusió que estem patint al món.

Escoffier s'havia format a l'escola de cuiners de Montecarlo, que era el lloc on hi havia les forquilles més sàvies i més exigents i on anaven a parar els paladars més carregats de ciència i d'experiència. Havia estat trenta anys a Londres a la cuina del Savoy i a la del Carlton. Abans de la guerra havia ensenyat la manera de coure un pollastre al kaiser Guillem II i li havia muntat tot el laboratori de cuina del seu yacht. Als Estats Units, entre un món de milionaris avessats a menjar com els negres, o sigui de qualsevol manera, descobrí el secret dels rostits i de les salses i de les cassoles a punt. No cal dir que als americans encara que siguin persones de paladar devastat, els va semblar que Escoffier els descobria de nou les Amèriques.

Escoffier ha servit a la humanitat, amb la gorra de cuiner calada al front i amb el bigotí de cara a les brases: el seu nas fi ha sabut comprendre el punt dolc del perfum dels paradisos de l'aliment, per treure en el moment precís una cuixa de be del turment de les brases. Ell sabia la ciència imprescindible de la dosificació de l'alcohol, de la sal i les espècies, molt més difícil que la màgia negra i que l'estadística. Escoffier coneixia tot el que pot donar de si un gra d'all o una cebeta picada o les reaccions solenns d'un bon conyac damunt de les roses del cadàver d'un anyell i dins la caverna abdominal d'un capó farcit com Déu mana.

Escoffier havia enriquit i havia omplert de noves suggestions la gran simfonia del gust, vaient-se dels bous grassos i pacífics, dels pores abandonats simpàtics i escandalosos, del moltí tip de bones herbes i aire pur que produeix la carn més excelsa del món, de les llibres, de les becades i dels tords, dels peixos de mar i dels verds llegums. Havia fet viu i patètic el misteri de les sopes i les salses, que és allò més fort i més apreciat que hi ha en l'art de la cuina. I entre les paelles i les cassoles i les llauanes, Escoffier ha estat un inventor segur i precís, amb una fantasia sòlida i de resultats excel·lents. Tots els vells cuiners del món han reconegut Escoffier com el papa, i a ell han concedit sempre l'última paraula, l'últim pols de pebre i l'últim raig d'absenta.

De la ciència d'Escoffier se'n han llepat els dits els prínceps, les dansarines i els desabusats més famosos d'una època extingida. A França encara hi ha gent d'una certa edat que saben menjar i saben comprendre el que representa el pas d'Escoffier pel món. Hi ha homes que senten profundament la cuina, com Léon Daudet, i ells millor que ningú poden dir als analfabets paladars de l'època present la relació que hi ha entre la gran tradició i la cuina del senyor Escoffier.

Jo, que sento cada dia més l'absència del sentit de la cuina civilitzada damunt la societat que es va fent, que veig que amb la mentalitat esportiva és va levantant a la cuina les prerrogatives d'art noble i de refugi per a la meditació i la comprensió, no puc menys d'assenyalar la mort d'Escoffier com una baixa d'importància en un clima civilitzat que trontolla. Avui el que influeix més al món és el cinema, amb la seva concepció americana i esportiva de la vida. Aquesta influència exclou en la joventut, sobretot en la joventut femenina, aquell antic, gras i succulent sentit de la bona cuina. Les dones es preocupen més d'amagrir-se que de saber fer un bon guisat. A Amèrica hi ha molta gent que menja a peu dret i menja viandes fredes. A la cuina hi ha entrat l'estúpida moda, inflada de preceptes mèdics i de preceptes higiènics, que només serveixen per convertir els paladars en objectes de níquel i en objectes de ciment. Es comença a fer difícil, en les nostres latituds, trobar un menjar que no sigui fet en sèrie, i la gent s'acostuma als horrors de les taules i dels restaurants mecànics, de les patates, dels pollastres i del llimillo mecànics.

Es per això que jo veig el senyor Escoffier enduent-se'n a l'altre món una bona part de la intel·ligència i de la civilització, que aquí baix cada dia corren més perill.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

GUTENBERG, S. A.
Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques
Nàpols, 215 - Telèfon 55723 BARCELONA

PAPER DE FUMAR
SANT JORDI
FI-RESISTENT - MIG COMBUSTIBLE
ESTOIG: 10 CENTIMS

RICINO GOLOSOSO DELICIOSO PURGANTE

HISTORIA CONTEMPORANEA

Els sabotatges contra els tramvies i els autobusos

Temps a venir, si no un capítol interessant de la història dels nostres temps, constituirà almenys una anècdota típica de la part corresponent a les lluites socials, la relació del material mòbil de les Companyies de Tramvies i Autobusos de Barcelona.

Es per aquesta raó, i per ajudar en la modesta mesura de les nostres forces la tasca del possible cronista, que avui recollim en el present article unes quantes notes que tenim sobre la qüestió.

L'inici d'aquest conflicte social pot dir-se que va arrencar de la vaga mercantil que

governador, entenent que els obrers, en no reintegrar-se al treball dins el termini fixat, havien quedat acomiadats, els féu presentar una sol·licitud d'ingrés.

La majoria foren readmesos. Únicament fou rebutjada la sol·licitud d'un nombre equivalent als que havien ingressat de bell nou. O sigui, en xifres aproximades: Tramvies, 240; Autobusos, 75; Gran Metro, 5; etc.

Abans de tot això, el director de la Companyia de Tramvies, senyor Alfred Arruga, havia presentat la dimissió del seu càrrec amb caràcter irrevocable; més tard, va sa-

Un tramvia cremant, a la Bordeta

el Front Unic va declarar a mitjans de novembre de 1933. Amb motiu de la vaga mercantil, que pocs dies després de declarada es convertí en vaga general, els empleats de la Companyia de Tramvies van celebrar, el dia 17 del mateix mes de novembre, una assemblea en la qual acordaren no tornar al treball.

La causa que havia de justificar aquesta decisió era la no acceptació per part de la Companyia d'unes bases presentades pels obrers. Abans, però, l'aleshores governador general de Catalunya senyor Joan Selves havia manifestat públicament que les dites bases no contenien reivindicacions obreres de cap mena i que les declarava fora de la llei.

ber-se que havia fixat la seva residència a l'estranger. Fou precisament el dia 23 de novembre de 1933—remarcant la coincidència de la data amb què se l'atemptà, 23 de novembre de 1934, amb la del primer aniversari—, que el Consell de la Companyia de Tramvies va nomenar director el senyor Enric Veiga.

Van passar els dies, no gaires, i començaren els actes de sabotatge contra tramvies i autobusos. La Generalitat seguia mantenint el mateix criteri de respecte al principi d'autoritat, però els tramvies anaven cremant i cada dia en major nombre. Arribà el traspass dels serveis d'Ordre públic a Catalunya, i fou materialment impossible deturar en un dia l'acció contra els tramvies. (Es diu que el nombre de tramvies cremats és de 250 i el d'autobusos de 25.)

Per altra banda, i d'acord amb el que s'havia convingut el dia que seguí al de l'assemblea, els obrers no acudiren al treball. Vagaren aquell dia tramvies (aducint el del Tibidabo), metros, autobusos...

En canvi, la vaga general va fracassar. Enmig d'una ciutat que anava representant el treball apareixien els carrers exempts de tramvies i autobusos. Únicament els cotxes de servei públic (els taxistes van fer d'aquell novembre el seu agost) van atendre les més urgents necessitats del tràfic.

La crema de tramvies va arribar a constituir un seriós problema al govern de la Generalitat. A primers de juliol de 1934, a la sortida d'un consell, l'aleshores conseller de Governació va cridar els periodistes i va dir-los:

—Abans de vuit dies haurà acabat la crema de tramvies.

Hom disposà que agents de vigilància i policies sense uniforme, pagant el bitllet com si fossin pacífics ciutadans (es sospitaven contactes entre tramviaris i sabotjadors), custodiessin tots els tramvies.

Més tard, la policia de la Generalitat va detenir significats elements dels Sindicats de Tramvies i Autobusos, els quals acusava d'èsser els inductors dels actes de sabotatge comesos.

El lector recordarà, pels comentaris que va suscitar i per la protesta del govern de la Generalitat, que el Tribunal d'Urgència va absoldre cinc o sis vegades consecutives els suposats incendiàries, els quals foren finalment alliberats. Davant de tot això, el conseller de Governació va encarregar a la Comissaria general d'Ordre públic un informe privat relatiu a la tramitació d'aquests sumaris. A conseqüència d'aquest informe, possiblement, el govern de la Generalitat hauria encarregat al president del Tribunal de Cassació que portés a cap una informació sobre les deficiències d'aquests sumaris, alguns dels quals contenien faltes tan importants com eren no haver estat cridats a declarar els policies que van practicar la detenció dels encartats, etc.

A dir veritat, els danys materials soferts per la Companyia de Tramvies no han estat irreparables. El Conveni, integrat per disset companyies d'asseguracions, va cobrir-la fins no fa gaire de tot risc. Posteriorment, les companyies asseguradores denunciaren la pòlissa i van rescindir el compromís; per això va demanar-se autorització al govern, i el Lloyd anglès va signar el contracte que les companyies nacionals refusaven d'estipular.

De mica en mica, el conflicte ha anat apaivagant-se. Fa ja alguns dies que els actes de sabotatge contra tramvies i autobusos van cessar, i és d'esperar que per sempre més. Per altra banda, sembla que darrerament foren readmesos molts dels obrers acomiadats ara fa més d'un any.

El primer acte dels nous interventors fou el de fixar un termini dintre el qual els obrers havien de reintegrar-se al treball: el que no ho fes dins del terme assenyalat, podia considerar-se definitivament acomiadat. Amb tot, van passar els dies i els obrers no van presentar-se a la feina.

Hom procedí a admetre nou personal. Se'l va instruir ràpidament, i en vint-i-quatre hores es van confeccionar els nous uniformes. Els tramvies van sortir al carrer menats pel nou personal, i en moltes línies sense protecció de la força.

En l'entremig, van iniciar-se unes converses entre els obrers i la Companyia, les quals van fracassar. Calgué que arribés el dia 12 de desembre perquè els obrers es reintegrassin al treball. Aleshores, però, el

Mirant a fora

Un procés caríssim

Com és natural, es tracta d'un procés que és descabellat als Estats Units. I és no menys que el seguit contra Hauptmann, acusat d'haver raptat el fill de Lindbergh.

Segons càlculs, vindrà a costar un milió de dòllars. Els calculistes descomponen així aquesta suma:

22.000 dòllars per despeses i honoraris dels homes de llei de les dues parts; 32.000, pel transport de funcionaris i testimonis; 2.000, honoraris i manteniment del jurat; 60.000, transcripció i còpia de declaracions; 32.000, manteniment de funcionaris, reporters i altres persones que assisteixen al procés; 180.000, reporters fotogràfics i dibuixants; 600.000, telègraf, telèfon i transports per aeroplà de ressenyes periodístiques i fotos del procés; 30.000, missatges radiofònics.

A afegir: 100.000 dòllars despeses pel tribunal en investigacions precedents a la detenció de Hauptmann; 50.000 dòllars donats al raptor, i uns altres 50.000 dòllars despeses per Lindbergh i el seu amic el coronel Breckinridge per a enquestes particulars.

De tot el que precedeix, només hi ha una suma a deduir: els 14.800 dòllars descoberts en el garatge, que serviren per a detenir i inculpar Hauptmann.

Ja fa temps, l'historiador Guglielmo Ferrero va predir:

«Un règim com el que governa Itàlia està, per la seva naturalesa, destinat a córrer aventures militars; si els obstacles i perills a Europa són massa grans, a Àfrica el camp és més lliure i els riscos poden semblar més petits.»

El vell somni africà d'Itàlia, ja intentat una vegada, es trobarà ara de nou amb un poble aferrissadament independent, amarat d'esperit antitallà i amb un exercit instruit per oficials japonesos.

Itàlia i Abissínia

El conflicte que ha esclatat aquests dies és, indubtablement, l'empresa de més volada del règim feixista, arribat a prou maduresa dintre el país i cercant vies d'expansió a fi de fortificar el seu prestigi i donar terres de colonització a un poble massa pròfic.

El Japó, que ha entrat en la batalla del cotó contra Anglaterra i els Estats Units, i no tenint terres on plantar-ne, té tot de concessions territorials i industrials a Abissínia, que l'emperador Selassié havia refusat sempre als europeus.

El gran europeu

Titulesco acaba d'ésser elevat a president de l'Entesa balcànica. Es sabut que l'home d'Estat romanès presideix igualment el Consell permanent de la Petita Entesa, parlant així en nom de Romania, de Iugoslàvia, de Txecoslovàquia, de Turquia i de Grècia.

«Em sap greu, però no sóc jueu»

En una reunió del partit conservador celebrada a Woodgreen, un espectador interromp el discurs de Waverley Baxter cridant:

—Voleu dir que no sou jueu?

—L'honorable gentleman—respon l'orador sense immutar-se—vol saber si pertanyo a la raça gloriosa que ha donat Jesucrist a la humanitat i Disraeli a la Gran Bretanya. Doncs bé, em veig obligat a respondre-li que, i molt greu que em sap, no hi pertanyo.

Disciplina

Al teatre westfalià de Hagen fou un veritable escàndol la representació de l'obra nazi Witkind, un saxó que lluità contra Carlomag i que els nazis volen rehabilitar.

Entre els amics de l'autor i els que movien escàndol anava quasi a entaular-se una batalla campal, quan el director del teatre aparegué al prosceni i es declarà sorprès del xivarri, car l'obra es representava després d'haver estat sotmesa al Dr. Goebbels i amb l'aprovació d'aquest.

L'ordre fou restablert com per encanterament.

Pot donar-se un cas més exemplar de disciplina?

Briand i Stresemann en pantufles

El professor Hénard, en el seu retir de Grenoble, escriu les seves Memòries.

Aquest professor, totalment desconegut del públic, ha estat una colla d'anys íntim de Briand, del qual era intèrpret i traductor oficial. Es a dir, cap dels secrets de les entrevistes de Thoiry i de Locarno no li és estrany.

Més discret encara que un diplomàtic, el professor Hénard no ha volgut parlar mai, ni declarar res, ni atorgar un interviu.

Però ara creu que pot dir coses interessants per a la història de la postguerra i escriu els seus records.

Pudor real

Una pel·lícula, no fa gaire estrenada a Barcelona, ha fet conèixer certs aspectes de la vida de Carles II d'Anglaterra, que precisament el dia 16 del corrent ha fet dos segles i mig que va morir. Ens referim a Nell Gwyn, nom d'una de les moltes favorites d'aquest rei, la qual havia començat venent fruita pels carrers de Londres.

En les Memòries del cavaller de Gramont, entre altres anècdotes de Carles II, es conta que una vegada el rei reprotxava al predicador Stillingfleet que llegís els sermons des de la trona.

—Però, al Parlament, la Vostra Majestat també llegeix els seus discursos, en comptes de recitar-los!

—Tinc una bona raó de fer-ho: he demanat diners tan sovint a la Cambra, que no goso mirar-la a la cara.

L'ACTUALITAT INTERNACIONAL

Després de la resposta alemanya

La resposta alemanya a la nota dels governs de França i Anglaterra, tramesa a Berlín després dels acords del 3 de febrer, no s'ha fet esperar gaire. La resposta de la Wilhelmstrasse ha causat una impressió de sorpresa en les cancelleries interessades i en l'opinió pública, perquè, tenint en compte les regles diplomàtiques, la nota havia de respondre a totes les proposicions dels dos governs units, les quals constitueixen un conjunt que no pot ésser fragmentat. També s'ha tingut la sensació que, en aquesta nota, el govern de Berlín volia continuar en la

Alemanya, que a despit de totes les clàusules del tractat de Versalles i sense fer cas de decisions del 7 de gener de Roma i de les de Londres del 3 de febrer, que li neguen el dret de deslligar-se per compte propi de les obligacions imposades pel tractat de pau, ha rearmat com li ha semblat i ha fet tot de maniobres diplomàtiques per tal de crear dificultats a França.

I, a més a més, ha fet arribar proposicions als governs de la Petita Entesa, intentant de fer sorgir desconfiances a conseqüència del viatge de Laval a Roma i el

Hitler, Almers, Rudolf Hess, von Neurath i von Blomberg

seva tàctica de guanyar temps — ja que la nota és, en resum, inconduent —, aprofitant la tolerància d'alguns governs europeus.

Es amb profunda amargor que hem de constatar que no es tenen en compte els enyamentaments de la gran guerra, que costà deu milions de vides humanes i estralls innumbrables, i es facilita, amb una lleugeresa imperdonable, la preparació d'una altra conflagració que seria tan horrorosa com l'anterior. Tant se val que aquesta conflagració es llevi com a ponent, perquè es propagaria d'un cap a l'altre del continent.

Després del refus de Berlín de participar en una àmplia col·laboració europea, no es pot dir que els moments siguin de satisfacció per als partidaris de la pau. Aquesta és lluny d'estar assegurada, sinó que molts perills l'amenacen. El més imminent és l'austriac. L'Anschluss, que Alemanya ha volgut sempre amb la mateixa insistència (i el refus a adherir-se als acords de Roma ho confirma), desencadenaria sens dubte la guerra.

Un altre perill és la tensió sempre creixent entre Alemanya i Lituània per la qüestió de Memel. Si els esforços de la diplomàcia reixen a conjurar de moment una conflagració, l'esdevenidor no es presentarà pas de color de rosa. Edouard Herriot, en un article recent que ha estat molt reproduït, parlant de l'actitud misteriosa de Polònia, esmenta un llibre de l'historiador polonès Stoutnisky, titulat *El sistema polític d'Europa*, en el qual es preveu un bloc centro-europeu, sota la direcció d'Alemanya i amb Polònia engrandida amb territoris russos. Fet i fet, l'historiador polonès no revela res de nou, però confirma el que tothom sap, així és, que el pangermanisme és una amenaça constant per a la pau.

Per tal d'evitar noves catàstrofes a la humanitat, la tria dels mitjans no hauria de desvetllar les suspicacions de ningú. No és afavorir la causa de la pau desunir, mal que només sigui momentàniament, la comunitat d'acció franco-britànica, com no ho seria no concloure — amb Alemanya i Polònia o sense — el pacte oriental. Una cosa i l'altra signifiquen *status quo*, i pau, per tant, i després d'això, desarmament.

En la resposta d'Alemanya, fora de la comprensible adhesió al Locarno aeri, es passen per alt els altres punts i s'insinua la necessitat de converses bilaterals, és a dir, converses separades amb Londres i París, i no col·lectivament, com caldria.

El protocol de Ginebra estipulat entre França i la U. R. S. S., i al qual també s'ha adherit Txecoslovàquia, constreny França a no entrar en negociacions bilaterals amb països que haurien de formar part del grup adherit al pacte oriental. Es per tant evident que no són possibles negociacions directes entre París i Berlín, però, en canvi, podria haver-n'hi entre Londres i Berlín. Es cosa de preguntar-se si Anglaterra voldrà, adhuc amb el consentiment de França, prestar-se a aquesta maniobra alemanya.

Cap altre camí no pot dur a cap resultat pràctic.

TIGGIS

No creiem que la situació internacional s'hagi trobat mai en un punt tan delicat com el d'avui. Laval es troba davant dificultats que, essent originades per maniobres esbiaixades, superar-les exigeix una habilitat gran i un tacte poc comú.

La nota franco-britànica tramesa a Berlín comprenia tres parts: extensió del pacte de Locarno a l'aviació, amb una clàusula comproment el mutu ajut entre els països contractants; acceptació dels acords de Roma sobre la independència austriaca, i adhesió al pacte oriental. Aquests tres punts, si es mantenen units, poden seriosament assegurar el manteniment de la pau; però si un sol d'ells fou separat, el perill subsistiria gairebé en idèntiques proporcions.

En la resposta d'Alemanya, fora de la comprensible adhesió al Locarno aeri, es passen per alt els altres punts i s'insinua la necessitat de converses bilaterals, és a dir, converses separades amb Londres i París, i no col·lectivament, com caldria.

Per tal d'evitar noves catàstrofes a la humanitat, la tria dels mitjans no hauria de desvetllar les suspicacions de ningú. No és afavorir la causa de la pau desunir, mal que només sigui momentàniament, la comunitat d'acció franco-britànica, com no ho seria no concloure — amb Alemanya i Polònia o sense — el pacte oriental. Una cosa i l'altra signifiquen *status quo*, i pau, per tant, i després d'això, desarmament.

En la resposta d'Alemanya, fora de la comprensible adhesió al Locarno aeri, es passen per alt els altres punts i s'insinua la necessitat de converses bilaterals, és a dir, converses separades amb Londres i París, i no col·lectivament, com caldria.

Per tal d'evitar noves catàstrofes a la humanitat, la tria dels mitjans no hauria de desvetllar les suspicacions de ningú. No és afavorir la causa de la pau desunir, mal que només sigui momentàniament, la comunitat d'acció franco-britànica, com no ho seria no concloure — amb Alemanya i Polònia o sense — el pacte oriental. Una cosa i l'altra signifiquen *status quo*, i pau, per tant, i després d'això, desarmament.

MIRADOR Tel. 23118

SI ES ELÉCTRIC I DEL VOSTRE AUTOMOBIL

us el repararà aviat i bé, al

GARATGE ELÉCTRIC

CARRER MOIA, 618 (Aribau i Diagonal)

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190 BARCELONA
Tel. "Carbur" Mallorca, 232 Telèfon 73013

CARBUR DE CALCÍ; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcu-bion (Corunya); OXÍGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova; ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova; FERRO MANGANÉS i FERRO SILICI; SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits; CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica; GENERADORS, BU FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

Aquest número ha passat per la censura

Importants rebai-
xes per ampliació
SECCIO A MIDA

JAUME I, 41
Telèfon 11655

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades **GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ** que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la **Neurastènia**, Impotència (en totes les seves manifestacions), memòria, vertigens, fadiga corporal, tremolors, diàpsia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que s'originen per causa o conseqüència d'una neurastènia.

Les Gragees potencials del Dr. Solvré, més que un medicament són un element essencial del cervell, medulla i tot el sistema nerviós, regenen el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida, indicades especialment als esportistes en la seva joventut per tota mena d'excessos, als que verifiquen treballs excessius, tant físics com morals o intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc. aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Solvré, tots els esforços o exercicis fàcilment i dissipant l'organisme per repòs i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violències l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta prendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.— Dirigir-se i trametar 0'25 ptes. en segells de correu per al franquig a Oficines Laboratoris Sòkars, carrer del Ter, 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquesta malaltia.

EL CINEMA

L'ACTUALITAT CINEMATOGRAFICA

Quatre estrenes

La setmana passada, parlant dels gèneres cinematogràfics específicament americans, alludíem els films *periodistics*, per qualificar d'una manera o altra les pel·lícules que posen en escena els món dels reporters i de les grans redaccions, sempre a l'aiguat del darrer escàndol social o de l'últim crim sensacional que apassiona l'opinió pública.

Els americans s'han lluitat en aquest terreny, amb una sèrie de films que no han estat precisament de massa èxit entre nosaltres. La raó d'això ens sembla òbvia. En aquests

tècnic per designar aquest qualitat), tracta de viure explotant la flaca dels homes. Ara que, com sempre, i això és característic de la hipocresia comercial del cinema americà, el tòpic amb què la història està plantejada no persisteix, sinó que, tot al contrari, aquella noia que cerca milionari ens resulta ésser, al final del film, un encant de criatura.

Hom hi veu, amb aquella grapa que caracteritza Jack Conway, una societat bàrbara, impulsiva, que sense miraments ni respecte social es llença amb un desembar-

«En arribar la primavera»

films, hi ha una tendència a desplaçar el dinamisme de l'acció pròpiament dita, que és allò que el reclamem, al diàleg, desplaçant com a resultat una verbositat frenètica que constitueix un seriós handicap per a un públic estranger.

En el film *Què hi ha, Nellie?*, que s'acaba d'estrenar, aquest inconvenient està reduït a la seva mínima expressió, puix que el gran postor en escena que n'és l'autor, Mervyn Le Roy, ha sabut donar la supremacia al moviment visual, en benefici del film i de nosaltres.

No hem d'insistir sobre aquest film, modèlic de factura, impecable d'interpretació, que fa l'objecte en aquesta mateixa pàgina d'uns comentaris del nostre col·laborador Andreu A. Artis. *Què hi ha, Nellie?* és un film que confirma les excel·lències formals del cinema *standard* americà.

Un altre film típicament americà és el de Jack Conway, *Cercu un milionari*. Ho és perquè en ell Jean Harlow hi fa per centèsima vegada el paper d'una noia que, la natura havent-la dotat de molt *sex-appeal*, a la vegada que desproveït de decència (no hi ha en el camp cineàstic un mot

ràs total a viure la vida en un estil, diríem nosaltres, d'improvisació permanent. Gran espectacle, atenuat naturalment per les exigències del supervisor, i el bo és que hi ha qui creu que amb aquestes correccions la moral hi guanya!

La simpàtica figura de Franz Schubert ha estat víctima d'un altre atemptat cinematogràfic perpetrat per Paul L. Stein, un bon director, amb el concurs de Richard Tauber, un bon cantant. Després del film alemany sobre aquest motiu, aquest film anglès vindrà a ésser com una preparació al film americà que Nils Asther (1) ha interpretat.

Com que una biografia de Schubert és molt difícil d'adquirir, ens evitarem de fer una parada d'erudició barata parlant de poesia i realitat. Deixarem córrer la realitat, que tanmateix tampoc no és segur que es trobi en els llibres, i parlarem de poesia, volem dir de la ficció del film.

En arribar la primavera és un bon film anglès. Fet amb força propietat, amb una anècdota ben construïda, irrepresablement interpretat i encara, naturalment, amenitzat amb música de Schubert, extreta especialment del seu immortal cançoner. Algunes de les cançons que es senten en el film són d'una exquisidíssima melòdica tal, que el seu efecte és irresistible i el film d'aquesta feta hi guanya. Uns exteriors, massa breus, fent de marc a una excursió de Schubert amb els seus deixebles, procuren un fragment deliciós, difícil d'oblidar.

Es un film que ha estat molt assenyalat per la premsa anglesa, i que aquí les comparacions amb *Volen les meves cançons* no podran evitar-li un cert desprestigi, potser, al cap i a la fi, no gaire just.

Nosaltres hem protestat sempre dels canvis de títols en les pel·lícules, però sempre en fer-ho, hem assenyalat la possibilitat d' excepcions. Aquest és el cas de *Chu-Chin-Chow*, un gran títol pel públic anglès que coneixia el gran espectacle musical londinenc que amb aquest títol glosa *Ali-Babà i els quaranta lladres*, però un mal títol per al públic barceloní, que no podia sospitar que aquest títol enigmàtic amagava una versió, feta amb molta solta, de la famosa narració de *Les Mil i Una Nits*. Un film d'humor i de gran fantasia que recomanem als nostres lectors.

JOSEP PALAU

PANORAMA

La literatura dels amateurs

La primera sessió del concurs de cinema amateur que ha començat a celebrar-se al Centre Excursionista de Catalunya no fou precisament gaire divertida. Hem de parlar de les reflexions que a propòsit d'això algú feia i que ara, per disciplina, preferim ajornar per a més endavant. Solament voldríem referir-nos a la literatura poètica molt especial que pretén amenitzar alguns d'aquests films, literatura que demostra que si com a cineasta l'autor és dolent, com a escriptor és encara pitjor. Avui dia, que gràcies a les abundants col·leccions econòmiques de literatura catalana, ningú no queda dispensat de tenir a propòsit d'aquestes coses un mínim de coneixements, caldria que la persona que no es sent capaç — i tot i això, no sabem per què, està entestat a fer-ho — de retolar un film, cerqués un col·laborador.

El millor fóra prescindir de la poesia. La sana concepció cineàstica invita a fer-ho així. És inútil creure que el jurat o el públic puguin impressionar-se favorablement davant del film pel fet que de tant en tant ve agraciats amb floretes literàries. És més aviat — i això tampoc no és just — el contrari el que succeeix. Les imatges paguen el pecat dels rètols.

Apa, intrèpids amateurs, sacrifiqueu-vos, deixeu la poesia pels jocs florals i no ens atabaleu amb ella, quan els nostres propòsits són solament els d'anar al cinema.

Color local

Cecil B. De Mille — que no és alemany, però havent representat Shakespeare en alemany, recorda encara llargues tirades de Shakespeare en un alemany impecable — prepara un film sobre *Les Croades*. Hom diu — ja us en creureu el que voldreu — que a fi de crear una atmosfera de verisme farà encarnar els homes de l'Edat mitjana per actors de la mateixa raça. Així, del paper de Ricard Cor de Lleó s'encarregarà l'anglès Henry Wilcoxon i hom cercarà un francès per al paper de duc de Borgonya, un italià per al de Guillem de Sicília, un espanyol per al de rei de Navarra, i així successivament per a Joan Senes Terra, Leopold d'Àustria, Frederic d'Alemanya, Sverre de Noruega, Nicolau d'Hongria i Miquel de Rússia.

Fins hem llegit que el qui cregui assemblar-se a un d'aquests personatges, trameti la seva foto a De Mille, el qual li pagarà el viatge d'anada a Hollywood.

El festival de Moscú

En ocasió del quinze aniversari del cinema soviètic tindrà lloc aquests darrers de febrer un festival internacional a Moscú, en el curs del qual seran presentades les més recents produccions russes i es celebrerà una exposició cinematogràfica.

COLISEUM
PROPER DILLUNS

UN SEQUESTRO SENSACIONAL
ES UN FILM
Paramount

ALICE BRADY
DOROTHA WICK
BERNARD LEROY

La reconstrucció d'un rapto que tots heu viscut i viviu a través de la premsa

ES UN FILM PARAMOUNT

ACTUALIDADES
RAMBLA de CATALUNYA 57-Tel. 11701

Continua de 3 tarde a 1 matí nada
SEIENT ÚNIC: 1 PESSETA

AVUI

2.ª ETAPA

EL CRUCERO AMARILLO

Himalaya teulada del món. El gegant de la naturalesa vençut per l'home i llurs màquines

Vegeu al **SALO CATALUNYA**
la superproducció espanyola

ATLANTIC FILMS
Presenta
un film de **BENITO PEROJO**

CRISIS MUNDIAL

ANTONIA COLONE
VICENTE LIZARRA

MITOLOGIA CINEMATOGRAFICA

El periodista, heroi dels temps moderns

Quan fou presentat a Barcelona un dels primers films d'aventures del periodisme americà, un company posà en circulació aquesta punta de diàleg:

—Has vist? Un film de *gangsters* i periodistas...

—Digueu de *gangsters*, simplement. Malgrat que tingué un cert èxit dintre el gremi, l'acudit era molt més enginyós

quan davant dels ulls tenim la pantalla meravellosa del cinema, que ens dona una meravellosa desfilada d'herois? Gràcies a la càmera, un tipus de periodista humaníssim, dinàmic, generós, viu amb l'alè de les grans creacions.

L'hem tornat a trobar aquests dies. Encarnat en la suggestiva figura de Paul Muni i encaixat en la pel·lícula *Què hi ha, Nellie?*,

Paul Muni en «Què hi ha, Nellie?»

que adequat. Car els americans ens serveixen el periodista vist, precisament, des d'un angle simpàtic, afavorit amb totes les llums de la moralitat.

La versió cinematogràfica del periodista és la darrera anella, per ara, de la cadena mítica dels redactors de torts, amb els quals han estat forjades les tres quartes parts de la literatura.

En els orígens del cinema, quan els films de l'Oest, la missió de defensar el desvalgut, de fer triomfar la justícia, fou encomanada al *cow-boy*, símbol vivent de la bondat primitiva.

Després, el paper escaigué al bandit, en la seva moderna caracterització del *gangster*. El *gangster* ha estat durant molt de temps el bandoler romàntic. Redimit, naturalment, per l'amor.

L'hereu d'aquesta tradició de generositat, més o menys gratuïta, ha estat el periodista. Direm més, encara: el periodista potser és l'únic heroi autènticament nou amb el qual s'ha encarat el cinema. L'ha trobat fresc, gairebé sortit de l'ou, verge de literatura.

La professió periodística data en absolut dels nostres temps. Un recercador meticolós podria entretenir-se extraient antecedents en les èpoques més reculades de la història. Però no val la pena. La formidable embranzida de la premsa tingué lloc en el segle passat, quan uns homes de geni bastiren interessos materials fonamentats en el llegat ideològic de la revolució francesa.

La publicitat i les agències d'informació són les dues columnes bàsiques del periodisme modern. Abans, un periòdic no era sinó una arma de combat, l'eficàcia de la qual depenia de l'enginy i de l'agressivitat del qui la manejava. Després, el periòdic ha estat, per si sol, un instrument poderosíssim. Els papers gairebé s'han bescanviat: la força de certs homes ha vingut de l'eficàcia del periòdic que els servia.

Quan la premsa ha adquirit aquestes proporcions ha vingut al món el periodista en estat pur, el professional. Ni polític, ni literat, ni polític-literat, ni cap altra d'aquelles combinacions que es solien donar en els primers temps del periodisme.

I aquest periodista, aquest professional, és l'heroi del qual s'ha emparat el cinema, passant-li el paper de redactor de torts. El *cow-boy* i el *gangster* imposaven la justícia per la violència. L'lur raó suprema era la pistola. En canvi, el periodista lluita amb les mans buides. La força està darrera d'ell, en aquesta opinió pública, representada pel periòdic.

Per això dèiem que el periodista és l'únic heroi autènticament nou del cinema. L'opinió pública és un fetitx dels nostres dies. Hom li sacrifica tot el sacrificable. Per a tenir-lo propici, es cometen les accions més impensades. El periodista és un dels sacerdots del culte. D'ací arrenca el respecte gairebé supersticiós en què el té certa gent.

El periodista havia d'acabar, fatalment, ingressant en la galeria dels herois cinematogràfics. No ha ingressat en la dels herois literaris, per culpa que els escriptors d'avui es senten més decantats a explorar consciències que no pas a recrear estats socials. Però un Balzac, un Dickens actuals no menysprearien aquest personatge. L'lur ploma fixaria algun periodista en la immortalitat.

Però, per què hem d'enyorar la literatura,

FITO

Importants rebaiques per ampliació
SECCIO A MIDA

JAUME I, 11
Telèfon 41655

vivint una aventura interessantíssima, matissada pel més fi dels humors. I el periodista d'aquest film no resta pas reduït a un vulgar *partenaire* d'idilli cinematogràfic. El seu amor és el periòdic. La seva passió és la informació periodística, posada al servei de la veritat.

I com que el periodista de *Què hi ha, Nellie?* és un heroi cinematogràfic, acaba triomfant, descobrint els criminals i reconquerint la direcció del periòdic, que havia perdut injustament. Heus ací un *happy end* exemplar, el que consagra la unió de l'home amb l'obra.

Com a tipus literari, el periodista a casa nostra més aviat fa pensar en els *pícaros* de la literatura espanyola del segle XVI. En canvi, en els films americans és l'hereu més recent dels herois de les novel·les de cavalleria.

Assistim, en certa manera, a una consagració del periodista. Hi ha motius per a alegrar-se'n.

ANDREU A. ARTIS

MIRADOR publicarà aviat un article de
JACQUES FEYDER

TIVOLI

Una nova gran estrella

Ketti Gallian
EN
MARIA GALANTE
FOX

És un vigorós drama dirigit per
HENRY KING

AVIAT ESTRENARÀ

Fantàsia

Un espectacle meravellos

LAMPEONES OLIMPICOS

LARRY "Buster" CRADDE
IDA LUPINO, JAMES GLEASON
ROBERT ARMSTRONG

Les dones més boniques i els homes més baronívols de set nacions, han intervingut en aquest film d'un optimisme i alegria incomparables

Es un film Paramount

Què hi ha, Nellie?

MUNI
WARNER BROS. FIRST NATIONAL

en un film de periodisme

MARYLAND

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL TEATRE

LES ESTRENES

Carles Soldevila, Es necessita senyoreta (Poliorama) — Lluís Elias, Lili vol viure (Coliseu Pompeia)

Prenent peu en un punt de partida tan banal i insignificant com és el conflicte gratuït en què es troben el senyor Comamala i els seus dos oficinosos amics, conflicte cercat, provocat, engiponat i no eludit més per poca-solta i curtedat de gambals que sobrevingut per desgràcia o atzar, damunt una acció sense excessiva continuïtat ni necessitat lògica, fent moure uns quants personatges prou reals en la seva insubstantialitat i prou ben vistos en la seva transcripció escènica perquè els puguem trobar justos i encortats, traient partit de la seva llarga experiència quotidiana en determinats medis i posant en joc la seva ironia encoixinada i benivolent, aconduïda per un llenguatge fresc i correctíssim, un diàleg lleuger i animat, muntada damunt dues o tres escenes de bona comicitat i d'exacta observació i tres o quatre situacions enginyoses i interessants, Carles Soldevila, sense excedir—ni molt menys, en veritat—del nivell a què per altres produccions més felices ens tenia acostumats, ha fet en aquesta comèdia *Es necessita senyoreta*, estrenada divendres passat al Poliorama, tot el que bonament podia fer un esperit com el seu, agut, delicat i optimista malgrat tot, adhoc els motius que per a no ésser-ne hi ha en més d'una i més de dues de les escenes que ens presenta en la seva comèdia.

A ben poca cosa es presten, certament, els frívols elements amb què Soldevila ha bastit aquesta seva darrera producció. No gens menys, qualsevol altre autor els hauria pogut fer decantar cap al cantó de la franca barrilla desbordada per fer-nos riure a tort i a dret o per la banda de la sàtira despietada i cruel per tal de fer-nos esgarriar de santa indignació ciutadana. Prou pulcre per no deixar-se temptar per l'un, potser prou escèptic per no oferir gaire blanc a les sollicitacions de l'altre, Soldevila s'ha acontentat, però, d'apuntar només tot allò que podia haver estat descabellat, remarcant i accentuant, com si deixés per a l'espectador la cura de fer-ho pel seu compte, limitant-se a escriure una comèdia amable, agradable, un sí és no és cínica i un bon tros descaïnada, la principal qualitat de la qual és, per a nosaltres, la gràcia de la frase justa, la vivacitat d'expressió i la sagacitat psicològica que dominen en el seu diàleg, policat fins a l'extrem quant a lèxic i sintaxi, però sense gens ni mica d'encantament, viu i cursiu com si fos veritablement el seu llenguatge el comú entre els nostres concitadans.

De la interpretació que obté la comèdia per part del conjunt de la companyia, després de dir que la trobem un xic feixuga, hem d'assenyalar l'encert amb què descabdella la senyora Nicolau el seu difícil paper i remarcar l'entusiasme i la intel·ligència amb què interpreta el seu i el senyor Lluís; el senyor Galceran no pot ésser gaire brillant en el que li és conferit, esborradis i accessori, però el realitza excel·lentment.

Quant a la presentació, hem de lloar la dignitat amb què ha estat efectuada; bona dels actes primer i segon, encertadíssima i mereixedora d'un bon aplaudiment la del tercer.

***

Lluís Elias continua amb fortuna la seva carrera d'escriptor teatral. La setmana passada, també, ens era oferta al Coliseu Pompeia una nova obra seva: *Lili vol viure*, obra que fou acollida amb gran simpatia i adhesió pel públic que emplenava la sala i per a la qual potser no seria pas descaïnada de pronosticar un èxit igual al que obtingué la comèdia *Madame* amb què se'n donà a conèixer aquest autor.

Lluís Elias no és pas un home que vulgui tocar el cel amb les mans ni menys encara podeu prendre'l per allò que se'n diu un imcomprens. Bon psicòleg, coneixedor del públic, conscient de les pròpies forces i conscient ensens del que es pot intentar amb probabilitats d'èxit en aquest terreny on tants de talents fracassen tristament per menyspreu, desconeixença o oblit d'una realitat que no triga pas gaire a assabentar-los

de la seva existència irrefragable, pel que d'ell fins ara hem anat veient, no n'hem pas d'esperar que se'n vagi cap a un fracàs o es fiqui de cap en un carreró sense sortida per tal d'intentar un renovellament, un trasbalsament o un cappirell en els costums, les idees o les opinions del nostre públic i el seu teatre.

Tot això són coses que Lluís Elias deixa per als altres. Ell, senzillament, ha comprès les ganes, el desig, la necessitat que té el públic de teatre català—que, fet i fet, bé

La Nicolau en «Es necessita senyoreta»

es veu que existeix—de distreure's, de fruir, d'emocionar-se, d'evadir-se, en un mot, sense encaparraments, sense angúnies, sense neguits, a través d'un medi, per mitjà d'un vehicle que no repelleixi la seva sensibilitat, que sigui a l'abast de la seva intel·ligència, en el qual es pugui fondre, amb el qual es pugui compenetrar. A servir aquesta necessitat és que Lluís Elias es dedica, avui per avui; de si està equivocacat o no, en són testimonis els comediantes amateurs, els còmics professionals i els públics, que li demanen obres i més obres, que són representades amb fe i aplaudides amb entusiasme.

Lili vol viure cau ben de ple en aquest gènere de teatre que Lluís Elias conrea i que en alguna altra ocasió hem hagut de qualificar com a teatre autènticament popular en oposició al barroer i demagògic que pretén aquesta qualificació. En ell es fan apel·lacions a les fibres més fàcilment commovibles del públic i no se'l turmenta gens amb problemes altres que els de la intriga, que—és clar—no és turment sinó interès. Ni una gran novetat en la més gran part dels tipus que ens hi són presents, ni una psicologia molt intensa, ni una motivació massa cenyida per a una i altra de les incidències de l'acció, ni un llenguatge gaire castigat, però una gran traça a animar els personatges, a fer-los parlar, a enfrontar-los, a graduar les escenes, a reparir els efectes, adés sentimentals, adés còmics, a fer créixer l'interès, a fer esclatar la sorpresa en el moment precís, és a dir un fort i innegable instint teatral. Aquest és, potser, més mecànic que profund, però ben efectiu i seria molt desitjable que fos un xic més estès del que és entre els nostres autors perquè aquest pobre teatre català dels nostres pecats tingues aquella normalitat que li fa tanta falta i que ens vindria tan i tan bé per anar esperant el geni que ens ha de meravellar a tots.

Maria Vila i Pius Daví executen els seus dos papers admirablement; Emma Alonso ens dona una *vamp* estilitzada fins a la caricatura amb una gràcia i un picant que trobem ben poc sovint en els nostres escenaris; Gimbernat i Maria Morera fan un matrimoni vell molt bo; Ventaiols i Duran, molt ben encaixats dins llurs intervencions. La presentació, correcta i ben ambientada.

JOAN CORTES

LENORMAND i el crepuscle del teatre

Si n'ha fet córrer de tinta la crisi del teatre! Es un tema barrejant-se en el qual l'amor a la temença de la mort ha inspirat pàgines no sols intel·ligents, ans també belles i fins de vegades patètiques. El que semblava difícil és que algú en pogués fer un drama veritable, una obra de pura creació literària. Es, no obstant, el que ha fet Lenormand amb el seu *Crépuscule du Théâtre*, estrenat recentment. Si l'autor hagués estat un altre que Lenormand, l'obra, pel seu mateix tema, hauria deixat d'interessar-nos. Però Lenormand és un dels dramaturgs més suggestius dels nostres temps. En la seva nova producció, ens diem, podrà haver deixat d'ésser ell mateix? El poeta, el creador de monstres bells en llur horror, s'haurà convertit en un dissertador més o menys enginyós o brillant?

A la fi l'hem llegida. Obra de tesi? Dissertació? Certament, Lenormand pledeja a favor del teatre. Hi ha moments que, indirectament, fa d'advocat. Així fa dir a un personatge, al·ludint els espectadors: «Si no tenen necessitat que públicament siguin analitzades llurs ànimes amb paraules o que algú vingui a testimoniar davant d'ells llurs pensaments, llurs passions i llurs turments, és que ja no tenen ni pensaments, ni passions, ni turments. Es que ja no són homes!» Adhuc fa que un dels personatges es revolti contra el cinema; que exclami patèticament, de cara als espectadors: «Es en va que t'embriagueu d'imatges entre les tenebres: què hi tens a veure amb els espectres?»

Però més que de grans tirallongues, la seva defensa és feta de crits d'angoixa hàbilment teatralitzats. En realitat, Lenormand ha agafat el tema de la millor manera per al teatre. N'ha fet, diríem, superant la comèdia de costums, una farsa grotesca on són caricaturitzats, fuetejats amb sarcasmes d'una gran violència continguda, les tares que, per aquests mōns de Déu, afligeixen i maten el teatre. Hi ha, en primer lloc, l'americà amb el seu llibret de xecs, disposat a convertir-lo en cinema; hi ha la *poûle* de luxe que el fa servir per al seu llumit personal; hi ha els *cabotins* amb llur insensibilitat, llur rutina; hi ha, sobretot, el modern director d'escena que, de servidor de l'obra, ha passat a àrbitre i que talla, afegeix, desnaturalitza al seu gust...

El més afortunat de l'obra és, sens dubte, una vèl·lada teatral a Berlín, on un d'aquests directors obté un èxit enorme amb la transformació total d'una obra poètica en una farsa grollera, obscena i dinàmica. Es una pintura, sens dubte cruel, atroc, però evidentment verídica de l'Alemanya equivocada, tèrbola, amoral i desorientada que ha desembocat en la *viçitud* hitleriana. Lenormand n'ha fet un parell de quadros d'una gran força dramàtica i grotesca, que han d'ésser realment impressionants damunt l'escena i que tenen alguna cosa de somni febrils, de fantasmagoria al·lucinant. En realitat, però, és tota l'obra que sembla velada per aquest vapor de poesia que transforma en sublim el grotesc i l'horrible, que fa tan prestigioses les criatures de Lenormand i que és, en definitiva, el que caracteritza el seu geni visionari.

L'angoixa, la por de veure morir el teatre, es reflecteix, certament d'una manera patètica en la producció de Lenormand. Entre tantes pàgines belles, és sens dubte una de les més belles que ha inspirat el tema. Però hi ha, sobretot, en aquesta obra, molt d'angoixa i de dolor personals. L'autor, en molts d'aspectes, deu estar identificat amb el protagonista de l'obra. Diríem que l'ha bastida amb l'experiència adquirida no sols en els escenaris de París, ans en els escenaris de Berlín, de Londres, d'Itàlia, per tot on ha anat, com el seu protagonista, darrera de les fantàstiques criatures dels seus drames. L'elegia col·lectiva té tons així d'elegia individual.

H. R. Lenormand no és, però, un autor a plànyer. En general ha obtingut la més alta consagració intel·lectual. Naturalment, però, que el seu públic és un públic restringit i que hom voldria que el seu èxit fos un èxit de més volum. Però que se'n permeti una tímida objecció. Es que els autors de la qualitat de Lenormand, no han trobat constantment dificultats? Es, per treure un exemple, que Cured, al qual podem considerar com el precursor de Lenormand en l'escena francesa, trobava més facilitats per estrenar i un públic més vast?

Crépuscle del teatre? Potser sí. Però caldria, sobretot, posar-se d'acord sobre quin teatre. I on. Perquè és evident que si el teatre passa avui dificultats, mai no s'havien tractat temes tan difícils, tan inabordable per al públic. Mai no s'havien pogut portar al teatre experiències tan curioses, mai no s'hi havien pogut aclimatar tantes flors d'estufa. Es per ventura que un teatre com el del propi Lenormand hauria pogut prosperar millor en temps d'un Labiche o d'un Sardou?

DOMÈNEC GUANSE

Sota la llum dels reflectors

Un amable lector de Sabadell i de signatura il·legible, que admira els meus insignificants articles sobre dansa—no tant naturalment com dues gentils damiselles i un distingit cavaller, tres eren tres els defensors de la rítmica, els quals, després del meu treball titulat *Una Grècia de Carnaval*, m'han adreçat tres felicitacions encoratjadores, una de les quals, signada Ramona Gómez, comença amb aquests mots delicats i afalagadors: *es una verdadera lástima que fallando en el centro de España tantos brazos para laborar la tierra, trabajo para el cual muestra usted tan especiales aptitudes, pierda el tiempo emborronando*

pocs refugis hospitalaris on arrecerar-se: els escenaris dels cafès concerts, les pistes dels cabarets i el Circ Barcelonès, l'únic local que fa temporada regular, i en el qual el competent Salvatella ens ofereix cada setmana excel·lents programes de circ i de varietés. El cinema i el music-hall, aquests dos enemics irreconciliables, en lloc d'odiarse i entredeuarse, per què no s'uneixen? Tant l'un com l'altre tenen mala peça al teler. Voleu dir que la seva unió no determinaria la seva salvació? A París ja estan intentant d'agermanar-los. El director de les atraccions Pathé-Natan, Goldin, ha estat encarregat de salvar l'Empire. Ha triat la fórmula econòmica de fer una part de cinema i una altra de music-hall, ja assajada a l'Alhambra, i ha fixat uns preus molt raonables. Per pocs francs el públic pot veure un film i mitja dotzena d'atraccions. Proponem aquest fi de festa als empresaris dels nostres cinemes d'estrena.

L'estiu passat l'amic Tasis s'ocupava ací d'aquesta qüestió. Enemic del fi de festa als teatres, era partidari com nosaltres de la barreja de cinema i music-hall. No podem estar d'acord amb ell, però, quan tracta amb duresa despietada les pobres i sofertes varietés, que qualifica despectivament de *fauna lamentable*, ni quan diu que caldria anar a cercar bones atraccions estrangeres per als fins de festa dels cinemes de categoria. Ens sembla, amic Tasis, que no teniu raó. Ací tenim tot el que cal per a confeccionar bons programes. Tenim excel·lents parelles de ball, Simone i Cardona, campions del món de balls de saló en 1932, finor i distinció, suprema elegància, i una ànima de ballarins que dota de palpitació vital tot el que fan. Jauri, gran dansari acrobàtic, artista enciclopèdic que cultiva tots els gèneres amb idèntica perfecció, i que acaba d'ajuntar-se amb la Mary Quinteros—nervi, flexibilitat i temperament—, tot i formant una parella de ball, Mary and Jauri perfecta.

Simone i Cardona

cuartillas sobre temas que no entiendo—, un amable lector de Sabadell i de signatura il·legible, doncs, m'invitava fa dies a parlar de la Lolita Granados, que va aplaudir, entusiasmat, al Moulin. Per bé que amb un cert retard, em complac avui a satisfer el desig tan amablement expressat per l'esmentat lector. Lolita Granados, admirable ballarina, és perfectament digna de comentar.

Aquesta artista, després d'una llarga i brillant actuació al Moulin Rouge, va debutar a l'escenari del Bombay i a la pista del Stambul, on encara treballa quan escriu aquestes ratlles. Jo vaig tenir la sort de veure-la, a ella i a la gitana Amaya, al Circ Barcelonès en la funció de benefici de la veterana i simpàtica taquillera d'aquell local. I dic vaig tenir la sort, perquè aquesta doble actuació em permetrà de compondre un interessant parralel.

Producte brut de la terra, la Carmencita Amaya ens ofereix el magnífic i tempestuós espectacle d'un temperament a l'estat pur. Ritu, sexualitat i símbol, negociat salvatge de tot sistema, aquesta gitana és un tros de naturalesa viva que malda per a organitzar els seus impulsos—els seus espasmes dolorosos, la seva feroçitat sensual—sense aconseguir-ho. La Lolita Granados és una Carmencita Amaya civilitzada. La Granados civilitza els temes populars. Els estilista. Els plega a un estil. Els refina amb una mesura i un tacte admirables. Les seves voltes d'un dibuix impecable, la línia irreprouxable de tots els seus moviments, que desment el poeta que deia *odio el movimiento que desplaza las líneas*, no es veuen gairebé mai als escenaris dels nostres cafès concerts.

Aquesta doble actuació em permetrà també de resumir els tres estadis d'una evolució. El primer: la dansa gitana—l'Amaya—, primitiva i pura, sincopada i dolorosa. El segon: la dansa de music-hall—la Granados—, el poble que es renta i es planxa per a presentar-se en públic, gènere mitjà, més refinat que el precedent i menys depurat que el següent, més superficial que el primer i menys tècnic que el tercer. I el tercer: artista i conscient, cultivat, l'alta perfecció de la dansa de teatre, de la qual l'Argentina és el més autèntic representant.

***

Els cinemes d'estrena agonitzen. Ja ho diem l'altre dia. El music-hall local agonitza també. Les bones atraccions que tenim han de bellugar-se com un viatjant de comerç o un corredor d'anuncis per tal d'obtenir algun contracte. Per a preservar-se de la pluja torrencial de la crisi, ja els queden

SEBASTIÀ GASCH

PUBLI-CINEMA
 Passeig de Gràcia, 57. — Telèfon 79081
 Sessió contínua de 3 tarda a 1 matí
SEIENT, UNA PESSETA

CURIOSITATS MUNDIALS
 Interessants reportatges U. F. A. (exclusiu)
 PROJECTILS HUMANS
 Documental esportiu
 LLEGENDA DE PASQUA
 Dibuix en colors de Walt Disney
 NOTICIARIS
 D'ACTUALITAT MUNDIAL
 Segons vius PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL
 (exclusiu)
 ELS CAMINS DE DON JOAN DE SERRALLONGA
 documental tot el patronatge del Centre Excursionista de Catalunya

FÈMINA
 2.ª Setmana

CATALINA BARCELONA
SENYORA CASADA NECESITA MARI DO
 FOX

Un èxit sense adjectius

Metro-Goldwyn-Mayer
 DOS GRANDES PEL·LÍCULAS EN UN SOLO PROGRAMA

Laurel i Hardy
 UN LIBRO DE FAMILIA
 MONTGOMERY
 EL CONQUISTADOR IRRESISTIBLE
 URQUINAONA

Demà estrena

Avui, dijous
2.ª SETMANA
 en **Capitol Cinema**
 La **Dolorosa**
 joia musical del mestre SERRANO

Una pel·lícula ricament IBÈRICA

AUTO-UNIÓ
 BAT EL RECORD
 MUNDIAL DE VELOCITAT A UNA MITJANA DE 323'750 Kms. hora

D K W
 Des de 6.900 Ptes.
WANDERER
HORCH AUDI

AGÈNCIA EXCLUSIVA
AUTOMOVILES, S. A.
 Còrsega, 302 i 304

LES LLETRES

DEMA PASSAT

Premi Folguera 1934

Demà passat, dia 23, tindrà lloc el fall del Premi Joaquim Folguera 1934. D'entre els tres premis literaris instituits per la Generalitat, el Premi Folguera és el que transcendeix menys al públic. D'una banda, lògicament, la poesia és un art menys popular que la novel·la o el teatre. Al teatre s'hi fonen més interessos—hi ha qui diu que tot bon català té una obra escrita—i hi ha l'estímul de la representació. El Premi Crexells té una història d'alguns anys més i va vinculat als grans èxits de venda—grans èxits a casa nostra, naturalment. El Premi Folguera, en canvi, no fa gaire soroll. L'autor del llibre premiat vendrà, màxim, gràcies al premi, dos-cents exemplars més dels que hauria venut sense ell. Del fet del premi se'n adonen els amics, els iniciats o fanàtics de la poesia catalana—que s'encabeixen sense massa dificultat a la sala de conferències de la Catalunya—i les persones que llegeixen els titulars de les seccions d'informació cultural dels diaris. El brogit provocat pel Premi Folguera neix dos dies abans de la data d'atorgament i mor dos dies després, per anar-se perdent com el so d'un diapasó i amb una reviscolada final en la Diada del Llibre. El nom del llorajat passa a la llista breu dels guanyadors, fet que ve a significar la seva consagració definitiva.

balanç i aquí es mesura. La poesia no vol pas grans estrades ni grans llorers. El món s'ha tornat molt íntim.

Quan el Premi Folguera tingui uns quants anys més d'història, quan no sigui tan previsible la solució del fall, aleshores pendrà també més interès i el públic, que segueix aquestes coses, hi parlarà més atenció. Ara per ara el Premi no té la qualitat de descoberta i estímul que dona vivor als certàmens, sinó, més aviat, la de consa-

Joaquim Folguera

La manca de brogit del Premi Folguera no altera, però, el fet important. El d'ésser l'únic balanç anual de la poesia catalana veritable. La desorientació popular ha fet de la poesia catalana una il·lustració de ventall—això quan no n'ha fet una il·lustració de calendari. Els Jocs Florals aixequen la piròtècnia sentimental del poble, que arriba a sentir-se, per mitjà d'ells, còmodament patriota i arriba còmodament a creure's sensible i intel·ligent. Els Jocs Florals els aguanta d'una banda aquesta santa i callada comoditat del poble, i de l'altra el desinterès elegíac dels passats a la història de la literatura i l'interès aferrissat dels que no hi podran passar mai. De fet, la poesia veritable està en pugna amb aquestes manifestacions que tendeixen a classificar els poetes per la quantitat de cabellera i a fer del poeta aquesta mena d'aficionat capaç de baratar-se l'art per un tub de cosmètic. Benet ha estat el Premi Folguera que ha permès, calladament, sense brogit—la poesia autèntica vol això, exactament—, la mica de reivindicació necessària perquè el poeta de debò no hagués de fugir del país. És probable que hi hagi qui interpreti les dues manifestacions poètiques de Catalunya com l'exponent de dues escoles diferents, o com la pugna de dos grups igualment considerables. De fet, però, tot aquell que no sigui facciós o que no vagi del tot a la deriva veurà que la participació floralésca a la cultura del país ha consistit només en un enorme mifing renaixentista molt interessant. I que la veritable història de la poesia catalana no caldrà pas crear-la als Jocs Florals—a desgrat que eren l'única manera de manifestar-la.

gració. No és que vulguem significar que el premi hagi d'ésser una cosa o altra, ni de tenir la segona qualitat o la primera. Constatem el fet, simplement. Aleshores, el Premi Folguera serà també un mitjà molt eficaç per a fer que el públic presti més atenció a la poesia i que s'orienti una mica més amb el gaudi de descobrir la poesia pel seu compte.

Demà passat es dona el III Premi Folguera. Podrien fer-se infinitat de pronòstics, de comentaris anticipant els rumors que corren, etc. El lector no en trauria, però, cap profit, ni l'autor d'aquestes notes, tampoc. El jurat és ja a punt de votar i ens serà més pràctic a tots plegats esperar el dia 23. Els diaris han publicat la llista d'obres presentades a concurs. No són pas gaires. Si no hi ha cap sorpresa, és fàcilment previsible, seguint els noms, de formular, poc més o menys, el resultat. I aquest país deixa tan poc lloc a les grans sorpreses! Tots plegats ens coneixem tant! I ens és tan fàcil de conèixer-nos!

IGNASI AGUSTI

Lamartine i els seus editors

En un *journal littéraire* que va començar a sortir en gener de 1851 i que va tenir un any de vida, *Les Foyers du Teuple*, és contat el discurs de Lamartine en un banquet que li oferiren «els seus antics i els seus editors». Eren sis: Furne, Lecou, Lippart, Gosselin, Pagnerre i Firmin-Didot. (Didot li tornà en 1818 el manuscrit de les *Méditations*.)

D'aquest discurs, copiem alguns fragments interessants per a la història de «la cosa literària»:

«Senyors, és una gran i feliç idea la de reunir en aquesta fraternitat de les professions, els editors i l'escriptor del qual han imprès, il·lustrat i propagat les obres des de fa vint-i-cinc anys.

«No és pas solament la glòria de llur nom que els poetes, els historiadors, els publicistes deuen a aquesta professió dels editors que he anomenat una altra vegada la noblesa de les indústries. Els deuen alguna cosa més, senyors: els deuen, en els temps moderns, aquesta independència de sentiments, aquesta dignitat de caràcter i aquesta altíveta d'actitud davant la puixança, que tan bé convenen als que cultiven el pensament, i que en ells han de dignificar les lletres.

«Aquesta independència, els més immortals escriptors dels temps antics i de les èpoques recents no en donaren pas sempre, malauradament, l'exemple a llur temps i a la posteritat. Mentre llur geni s'elevava, llur ànima era sovint rebaixada per llur fortuna... En el nostre país, sota el nostre més bell regnat, aquests Corneille, aquests Racine, aquests Boileau, aquests La Fontaine fan sofrir la dignitat i la independència del caràcter cívic per les complaències d'esperit i de cor que les tristes necessitats de llur existència i les de llur família els imposaven envers els reis, les corts, les favorites, els financers i tot del temps, davant els quals s'inclinaven més avall del que és permès d'inclinarse al geni o a la virtut. Gràcies a vosaltres, gràcies a aquesta àmplia i honesta remuneració que us deuen, semblants servilitats d'esperit serien inexcusables en els homes de lletres d'avui dia. El geni era serf, vosaltres l'heu emancipat.

«Però si heu emancipat el geni de les seves complaències i de les seves servituds envers els poderosos o els feliços d'aquest món, heu fet més encara, l'heu emancipat del que Horaci en deia *res angusta domi*, és a dir de les necessitats, de les misèries i de les indigències de l'home de lletres.

«Permeteu-me doncs, senyors, d'associar l'agraïment del segle literari tot sencera a l'agraïment que deeu, més que cap altre, a les vostres indústries, i de brindar, en acabar, per la deua de tota independència, de tota noblesa i de tot benestar. Pel Treball!»

Les darreres novetats en llibres francesos les trobareu primer que enlloc a la

LLIBRERIA

Louis Bergé

Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118

Kiosque Français

Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)

Sobre l'occitanisme

Es evident que una federació de terres catalanes amb els països occitans, políticament, és cosa fantàstica i, en tot cas, la seva realització és molt lluny d'ésser no tan solament possible sinó encara versemblant. De tal manera és això que no crec que ningú pugui sostenir aquesta afirmació d'una manera seriosa i conscient. Idealment, poèticament, somiar en aquesta federació pot tenir els seus encisos, no hi ha dubte, però per una banda els esperits d'aquest conjunt de pobles que, ençà i enllà del Pirineu, es troben units per lligams evidents i innegables racials i lingüístics no són, certament, inclinats vers això, i per altra banda molt menys disposats hi són, naturalment, els dos Estats constituïts dintre dels quals aquests pobles es troben.

Però fetes aquestes distincions contra la possibilitat o versemblança d'una entesa política entre nosaltres i els occitans, no ens queda altre remei que confessar que en el terreny cultural l'entesa es fa no ja del tot possible sinó ja actualment real i que ha donat resultats positius.

Es un fet innegable que per als catalans és relativament entenedor un text gascò, llenguadocià, llemosí o provençal i els gascons, llenguadocians, llemosins i provençals es troben en la mateixa posició respecte a un text català. Això, doncs, té ja d'antuvi un gran avantatge, és a dir que esten el radi de difusió de les nostres publicacions vers enllà i el de les llurs vers ençà. Ens trobem d'aquesta manera que, si el moviment per la dignificació i conreu conscient de la llengua vernacle arriba a tenir en els països del migjorn francès la mateixa importància i, sobretot, la mateixa totalitat, universalitat que té actualment el de la llengua catalana, les obres que ells facin podran comptar amb el nostre públic i les nostres comptarà amb ells. D'això l'avantatge primer i més material que se'n seguiria fóra un gran alleujament del problema intel·lectual i editorial d'allà i d'aquí en les llengües vernacles. Els altres avantatges són fàcils de suposar: solidesa de la nostra—d'uns i d'altres—cultura, major irradiació, major totalitat, etc. Aquest moment en què això esdevingui una realitat no és pas tan llunyà com sembla. Per part nostra no hem de tèmear, car la nostra cultura té ja un aspecte i un fons prou ferm i prou total per satisfer tota exigència, i per part dels països occitans cada dia el recobrament hi pren més forta embranzida.

I n'és la prova les publicacions anunciades fa poc: estan a punt de sortir la *Grammatica Occitana* de l'illustre filòleg Lluís Alibert, *L'Evangelii* en gascò, *La legenda d'Esclarmunda* en provençal per Valeri Bernard, *Actes dels apòstols, Lletres als Romans i als Corintians* traduïts al llenguadocià per Juli Cubanyes i finalment la versió provençal de *Lis Idilis* de Teòcrit per Pau Eyssavel. Aquests volums, bellament presentats, són mostres del caràcter seriós i conscient que pot pendre la cultura occitana i, d'aquesta manera, arribar al punt que farà possible la reciprocitat.

Però abans que el moviment occitanista prengui proporcions més grans cal subsanar un error que si s'esperés que les pengui pot fer un gran mal a les terres de llengua catalana. En algunes—i les principals, cert—publicacions occitanes que inclouen col·laboració d'ençà i d'enllà dels Pirineus es feta generalment una divisió dels països que integren llur conjunt, i hi trobem anotats Auberjy, Gasconya, Llenguadoc, Llemosí, Provença, Catalunya, Balears i València. En aquestes publicacions s'hi lleixen, sovint, articles de valencians o mallorquins que es consideren ells mateixos primerament valencians o mallorquins i després occitans. Es veu de seguida que això constitueix un greu perill per la nostra unitat nacional. Seria sobrer ací—i més que no sobrer, potser pueril—repetir que tant els valencians, com els mallorquins com els del Principat parlem la mateixa llengua. Això s'ha vist amb els recents treballs de vulgarització de «la llengua dels valencians» per Carles Salvador, qui ha donat una ortografia catalana exacta a l'oficial catalana i un diccionari abreujat on les diferències que hi trobem amb el nostre lèxic són petítimes—per exemple, *organisar, vui, tindre* i com a darrer extrem *agüelo*, mots que, per altra banda, en terres del Principat són també en ús—. L'aplicació dels procediments gramaticals científics sobre els valencians ha donat el mateix resultat que sobre nosaltres, car, com digué J. V. Foix, «quan els valencians han deparat llur parlar s'han adonat que escrivien en català». Gairebé el mateix es pot dir respecte a Mallorca, on generalment l'única diferència que s'observa és l'ús d'a radical vocàlica en comptes d'e, i això encara no en tots els escriptors.

Fetes aquestes remarques, tan sabudes tanmateix, es veu ben clar quan gran és l'error d'aquells que volen significar que entre valencians, mallorquins i nosaltres hi ha la mateixa diferència que existeix entre aquests tres i els llemosins o gascons. I això hem de desitjar que no arribi a creure's no tan solament nosaltres els catalans del principat, sinó també els valencians i els mallorquins, perquè tal concepció—o sigui que s'és valència o mallorquí primerament i després occità—disgrega coses que no poden disgregar-se de cap manera ni en nom de res i, al mateix temps, fingeix unir-nos amb d'altres que, si bé entre ells i nosaltres existeixen uns lligams que al·ludia, una unió com la que cal tenir—i afortunadament es té—amb València i Mallorca, seria del tot artificial.

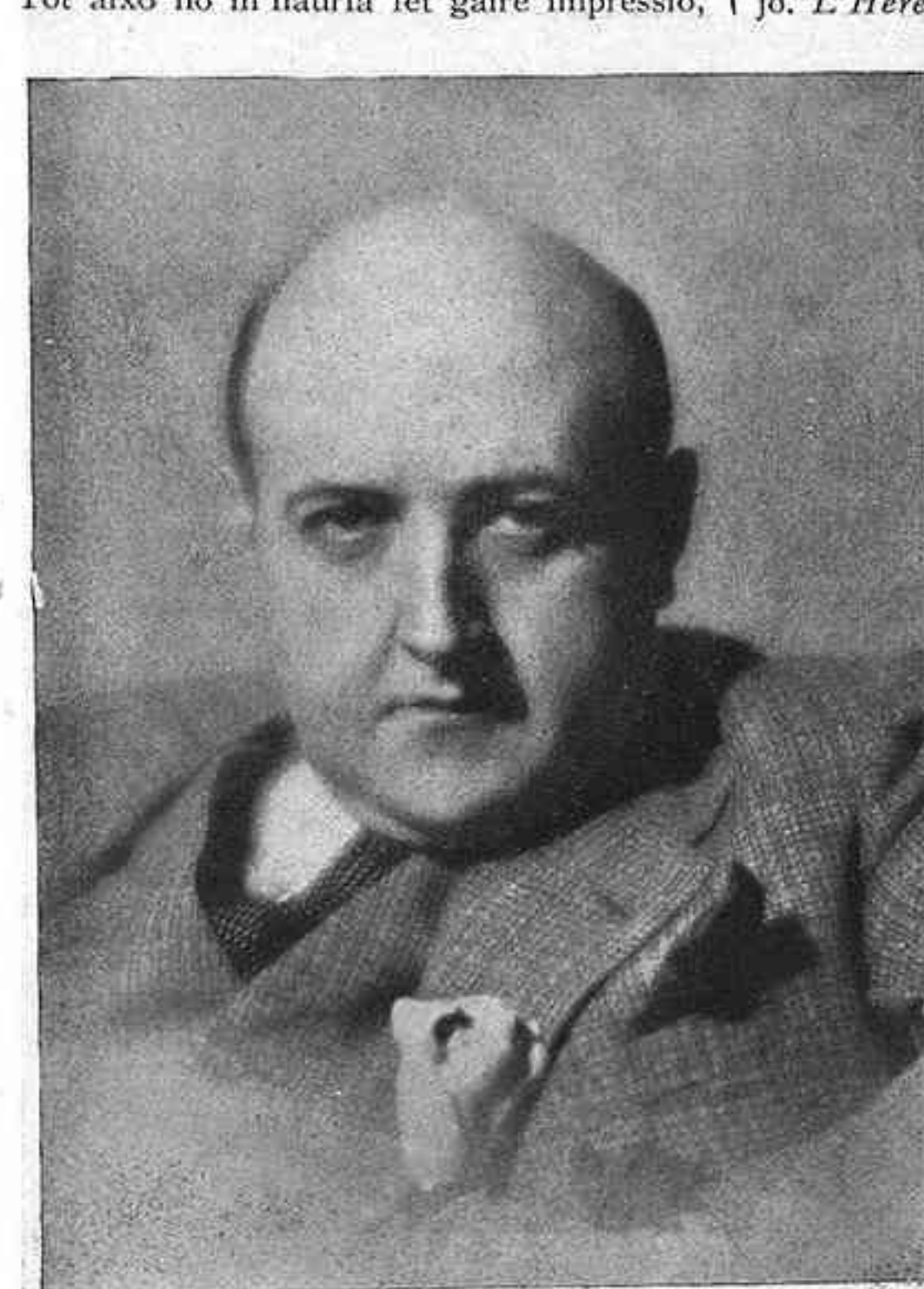
Aquest és el gran perill de l'occitanisme, perill que tot just s'ha iniciat, però que podria pendre proporcions alarmants i de resultats molt desagradables i funestos.

I això, no cal remarcar-ho, no és en detriment dels anhels de l'occitanisme: de l'occitanisme cultural, és clar, l'únic occitanisme possible; però abans que tot cal desviar els qui cometen aquest error, sens dubte inconscientment. Caldrà repetir l'exemple de la mata de jonc d'En Muntaner?

MARTÍ DE RIQUER

Sobre uns versos de «L'Hereu Riera»

En un recó d'una antologia de poemes francesos de la primera meitat del segle passat (1), vaig trobar un poema sobre la nit de Nadal, d'un autor per mi absolutament desconegut: Imbert Galloix, nat a Ginebra en 1807, mort en 1828. La publicació de les poesies d'aquest minyó jove i jove, segons resulta de les dades d'aquesta antologia, es féu en 1834; abans, en desembre de 1833, Victor Hugo assenyalà aquest poeta en un article a l'*Europe littéraire*.

José Maria de Sagarra

Tot això no m'hauria fet gaire impressió,

Però aquesta hipòtesi tampoc no tanca de cop. En els darrers versos citats com a exemple, la coincidència s'accentua, i arriba a la identitat en els mots *dans ton sein i dans ton si*, que per altra banda no són cridats essencialment pel tema; més encara, la versió del *dans* francès per *dins* seria tan versemblant!

I no hi ha cap raó, tampoc, per negar que Sagarra conegués aquells versos, encara que fos per casualitat com els he conegut jo. *L'Hereu Riera* és de gener de 1914, data anterior, em penso, a les primeres edicions d'aquesta antologia de la col·lecció *Pallas*, però podria trobar-los en alguna altra, o fins en algun recull nadalenc. (Notem que *L'Hereu Riera* duu la data del mes de gener.) I també podria ésser que Sagarra conegués perfectament aquest poeta que per a mi era—i gairebé és—perfectament desconegut.

Si acceptem alguna d'aquestes hipòtesis, seria curiós saber com es produí el fet de l'adaptació dels versos de Galloix. Podria molt ben ésser una simple reminiscència d'una lectura la que Josep Maria de Sagarra introduí inconscientment en la correntia dels seus versos. Però també podria ésser que el record fos clar i l'adaptació dels versos voluntària. Adonem-nos que la introducció de l'emoció de la nit de Nadal en la llegenda de l'Hereu Riera és una cosa personal de Sagarra. Doncs, estimant una mica més la hipòtesi, no podríem arribar a suposar que la suggestió produïda en un moment determinat per la lectura del poema de Galloix, on hi ha alguns versos molt bells, fou el punt de partida d'aquella interferència dels temes del Nadal i de l'Hereu?

Aquesta aparició del Nadal és la primera en la poesia de Sagarra. El tema, però, l'ha interessat sempre, i acabà dedicant-li el reixidíssim i més recent *Poema de Nadal*. Ara bé; agafant la hipòtesi ja descartada dels cabells, podríem arribar a dir que la lectura dels versos de Galloix hauria estat en certa manera el punt de partida de tota la literatura nadalenc del poeta de *L'Hereu Riera*.

Sense necessitat d'apurar tant les coses, seria interessant, em sembla, saber el que realment s'esdevingué.

Aquesta mena d'investigació no es fa gaire a casa nostra. La relació de l'obra dels poetes amb els fets externs de la seva vida privada o fins literària, o les anècdotes que han ocasionat la producció d'un poema, heus ací un tema que a voltes sembla tabú: una mena de pudor estrany priva d'entrar-hi als nostres escriptors, que no són pas més ni menys discrets que els d'altres terres. Ja sé que hi ha coses que a la nostra no poden dir-se perquè tots ens coneixem massa; però n'hi ha tantes que poden ésser dites! El que passa és que no interessen.

A desgrat de tot, aquestes coses són molt interessants. Per exemple: un cas. *La Vaca cega* fou originada per una visió gairebé exacta a la que descriu el poema, tinguda prop de Sant Joan de les Abadesses segons explica detalladament la família del poeta. Josep Pijoan deia que fou a Sanillés, probablement per error. I un senyor molt amic meu recorda com, trobant-se amb En Maragall i altres amics a la Font del Boix, a Camprodon, veieren també una vaca cega i el poeta s'impressionà. Ara bé: l'aclariment o l'ordenació d'això, no és interessantíssima? Segons a quin país fóssim, ja hi hauria gairebé dos partits. I és segur que les respectives fonts de Sant Joan i de Camprodon es discutiren l'honor d'una manera aguda.

De la mateixa manera, no és cosa sabuda, perquè enlloc no ho diu, que el poema *En una casa nova* va dedicat al nou estatge d'uns cunyats del poeta al Passeig de la Bonanova, ni que l'heroi d'*En la mort d'un jove* era un altre cunyat—William Noble, esportiu en aquells temps—que ningú no n'era, que anava en bicicleta de Barcelona a Puigcerdà, i que de sobte... s'esllanguí per terra *camb els ulls admirats*. Aquest caràcter d'esportiu de vint-i-cinc anys, qui sap si lleugerament petulant, no us fa entendre millor aquell vers:

Somreies a la força dels teus muscles?

I no parlo més que d'En Maragall, que és en aquest sentit el poeta més conegut i el que ha tingut més qui s'ocupés d'ell. Si n'hi ha de coses interessants per saber! I totes estan a punt de perdre's. Els contemporanis de Maragall, d'Alcover, de Guimerà, de Verdager, etc., van de baixa. D'ací a cinquanta anys tot això estarà perdut definitivament. Conservarem l'obra dels nostres poetes, però llur personalitat, llurs gustos, llurs preferències literàries àdhuc, tot serà perdut per manca d'un petit homenatge d'interès per part de tots nosaltres.

MAURICI SERRAHIMA

(1) *Anthologie des Poètes Français du XIXe Siècle (1800-1866)*, par Georges Pellissier, Paris, Librairie Delagrave, 1928.

Importants rebaiques per subscripció
SECCIO A MIDA
JAUME I, 41
Telèfon 41655

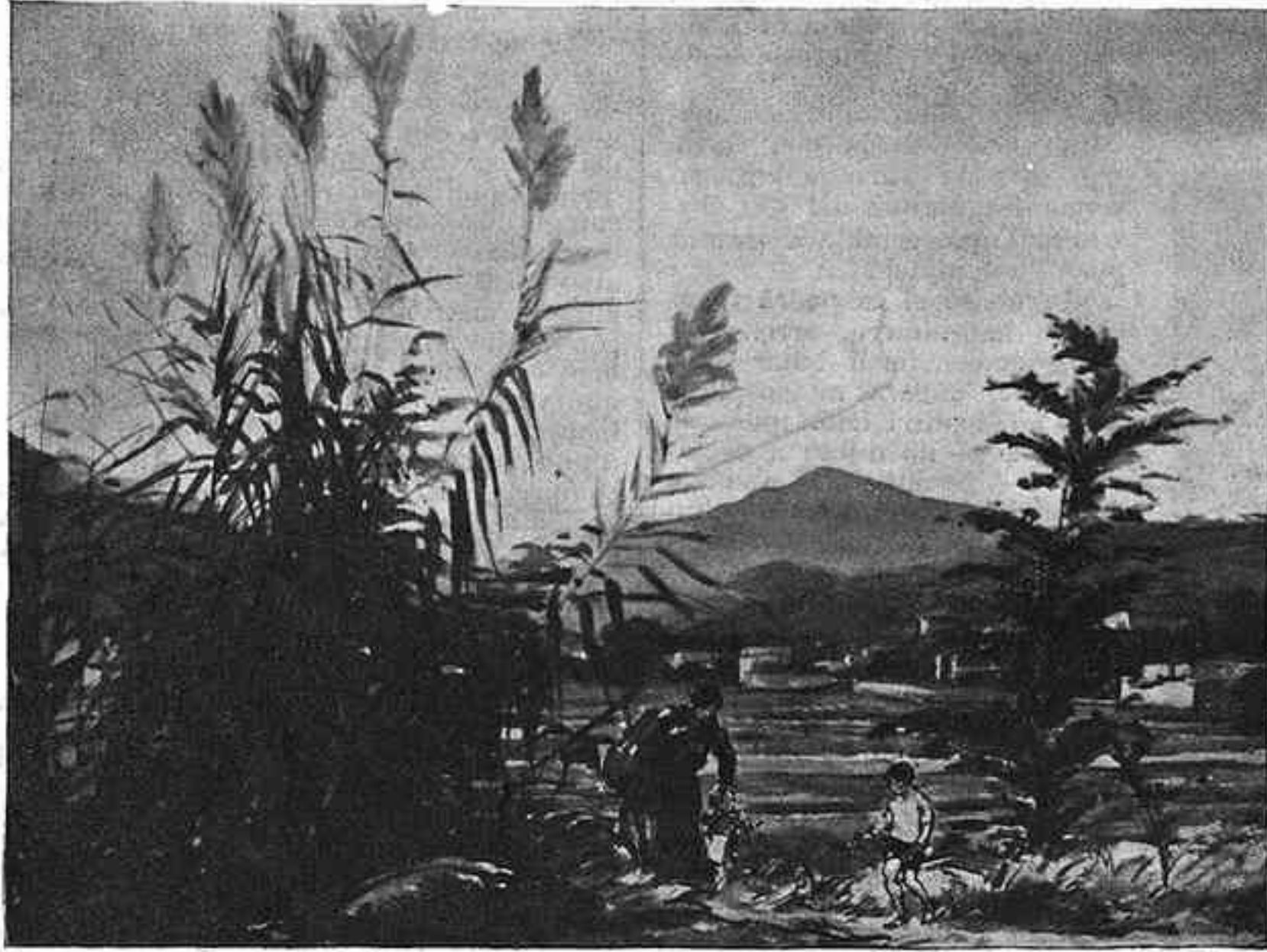

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions Aristide Maillol

Joan Colom

La vasta i importantíssima producció de Joan Colom va acompanyada d'un gènere, que ja ha fet tradicional, orientat en un sentit secundari i que expressa per mitjà de dibuixos aquarellats, que si bé tenen totes les característiques de l'espècie comercial, adquireixen no obstant un interès considerable, propi del gran pintor que és el seu autor.

Joan Colom — Dibuix aquarellat

A base d'això ha muntat una exposició a les Galeries Syra.

A partir d'aquesta, hom pot submergir-se en totes les consideracions abel·lides, ja que la prodigalitat de l'exposició afegida a la immillorabilitat artística del Colom actual, es presten a pronunciar-se d'una manera definitiva.

Convinguem que dintre la seva gran riquesa pictòrica, aquests dibuixos són dignes de la seva prosòpia. Colom els dona la seva sensibilitat i la seva traça. Així

posició esmentada en comptades ocasions, corresponents a tantes altres teles.

Hi ha dues classes de pintura, que dividim amb una classificació purament superficial i que es basa en la partida d'obres compostes i les que no ho són. La primera té tots els defectes d'aquell pessebrisme al qual ens referim fa dotze mesos. No hi és absent la gràcia ni la naturalesa del

Hem tingut Aristide Maillol entre nosaltres, li oferim un sopar, el qual acceptà amb deliciosa complaença i amb un constant somriure encimbellat al capdamunt dels seus setanta-sis anys patriarcal. Li'n restarem molt agraïts.

La veritat és que tots els qui ens acostàrem a aquest home eminent, el primer escultor del món avui dia, ens sentírem constantment banyats en una gran emoció: el més gran escultor que ell també era nosaltres. Estic segur de parles. No la sensible a la coincidència de parles. No la ignorava, però potser no la constata. Alhora constata ara amb falaguera sorpresa la importància del nostre moviment artístic. No se'n sabia avenir: tantes exposicions notables: la de Manolo, la de Josep de Togores, en virtut de les quals havia volgut mobilitzar-se; la de Joan Colom, la de Miquel Farré, i les altres. I, per torna, la sollicitud dels presidents del Saló de Barcelona i del de Montjuïc perquè enviés obres a la vinent Exposició de Primavera... Tot això encisava Aristide Maillol i el feia somriure i parlar amb una gran serenor, com la de l'home que ja no espera res, perquè ja ho té tot, i sobtadament el vent li porta encara una manyaguera insospitada.

Es que Maillol ha aconseguit aquella serenitat sobrehumana dels éssers que de manera implícita o explícita han arribat a comprendre l'enigma del món i de la vida. En virtut d'aquesta visió sintètica de l'existència, l'home es sent no pas sobresortint dels altres, sinó partícula necessària d'un tot. I es sent actuar, sent la seva funció de nexa entre el passat i l'esdevenidor, entre les coses i els fets, entre els contemporanis sobretot. Maillol no ho comprèn, però, tot: deixa de comprendre, per exemple, la vanitat: l'orgull, la vanagloria, l'enveja dels homes és per a ell un enigma que li esdevé xocant, i que fins el fa riure. Ni davant de l'èxit continuat i universal, ni enmig dels honors i els guanys abundants, ni carregat de glòria, Maillol no sap inflar-se. Creu que la gent que l'admiren exagera.

«Jo som com les pomeres, que fan pomers i no se'n admiren: em plau que les meves pomers plaguin a tanta gent, però no sabria fer un préssec encara que em matessin.» Així ens parlava el gran escultor. I afegia, tot rient com un infant amb una joguina: «No seria còmic que la pomera s'envanís de les seves pomers?»

Maillol és no solament una figura eminent del món artístic contemporani: ja ho era una o dues generacions enera; i, molt abans, en la seva joventut, fou artista múltiple i gran sàcsejador del moviment sintetista i simbolista. Fins que es decidí per l'escultura. El seu gran amic Bourdelle no li perdonà mai aquesta ofensa: immediatament cospà aquest que el jove indecís que es decidia tot d'una i amb trajectòria ferma cap a l'escultura, seria el gran escultor que fes ressortir la buidor de la falsa escultura bourdelleana: Bourdelle fingí sempre més d'ignorar l'existència de Maillol.

Però l'escultor de Banyuls no floria pas com l'anti-Bourdelle —no valia la pena Maillol eclòia com l'anti-Rodin. Contra el barroquisme i el romanticisme exacerbats de Rodin, el nostre Maillol reinstaurava la serenitat i el poderós equilibri plàstic dels grecs, particularment de l'escultura prefridenciana tan impressionant en la seva simplicitat. En el meu llibre *L'Escultura Catalana Moderna* dic de Maillol: «En aquells anys el Sintetisme tractava de cohesionar els propis barbarisme, salvatisme i rusticisme amb les idees primitivistes d'Ingres, i una d'aquestes idees colpi extraordinàriament l'enteniment de Maillol: la de simplicitat formal. Per tal d'atènyer la veritable forma, deia Ingres, cal modelar esferoidalment i sense detalls interiors. Per què no produeix hom coses de gran caràcter? Per què, en lloc d'una forma gran, hom en fa tres de petites? La forma bella consisteix en plans rectes i rodons, deia Ingres. Cézanne i Maillol prengueren això tan al peu de la lletra que aquell arribava a afirmar, com qui predica l'Evangeli, que en la Naturalesa només hi ha cons, esferes i cilindres; mentre que Maillol es posava a fer escultura segons els preceptes d'aquest evangeli: tractava les cames de les figures com si fossin dues columnes. Així complia amb el precepte ingresc que ordena que les cames siguin com dues columnes.»

Maillol es cansà aviat de tal simplicitat, perquè el seu geni l'obligava a denunciar aquests passatempis i anar per feina. Hom no abandona, però, així com així, els arruixaments de joventut. Maillol els abandonà lentament. Aviat trobà un elegant derivatiu del seu culte de la ingenuïtat artística bo i adaptant-se al primitivisme de l'escultura grega del segle VI ab. de C. A desgrat de les seves velleïtats salvatgistes, ben aviat Maillol confessà la veritat hel·lènica, i després sempre més ho féu constar. En aquella mena d'adaptació als temps moderns de l'escultura del temps dels pististràtides, Maillol triomfà immediatament. Tan aviat com pogué fer escultura de bo de bo, el seu extraordinari talent i la seva incomparable sensibilitat es feren palesos. La fama universal data d'aquella hora. L'escultor rossellonès cospà de la manera més feliç aquella peculiar simplicitat de volums dels grecs prefridencs, aquella plètor de vida la qual sembla justament que la suscita simplicitat reveli millor. Maillol assimilà d'aquells primitius hel·lènics el cànon rabassut de proporcions, l'estil encara quelcom decoratiu, els arcaïsmes avui dia puerils o afectats, i per tant nocius a la veritable ingenuïtat tan anhelada. Maillol seguia essent fidel al seu ideal de joventut.

«Aquella adaptació i reestilització de l'escultura grega que féu cèlebre Maillol tingué el contrapoc de les imitacions. Després vingué la difusió de l'estil, la incorporació d'aquella nova concepció escultòrica a gairebé tota l'escultura moderna. Tot el món s'incorporà a l'escola de Maillol, i encara s'hi troba incorporat. S'esdevingué que altres escultors reestilitzaren a la fàlisi egípcia, o bé a la hindostànica, però és el cert que la tendència arcaïzant nasqué en l'escultura amb l'impenta de Maillol. Aquelles reestilitzacions anaren sempre no més lluny

que a l'assimilació dels primitivismes avançats, fins que vingueren les escoles de la *surenchère* tot rehabilitant l'escultura dels salvatges: l'art negre.

«Maillol reaccionà quan es trobà amb tants imitadors; de manera que anà deixant els arcaïsmes i les reestilitzacions per a enrobustir encara més la seva escultura i atorgar-li un segell ben personal, sense preocupar-se ja gaire del cànon rabassut ni

de les cames curtes i gruixudes de turmell, sense arcaïsmes, sense barbarie. En canvi, no ha oblidat la lliçó de simplicitat ingresca. Però ara no la practica al peu de la lletra, sinó que, simplement, s'inspira en l'esperit ingresc.

«Bé es pot dir que, després de Rodin, Maillol és el primer escultor del nostre temps, i des de cert punt de vista, des del punt de vista de l'art dels traspassos, és superior l'escultor de Banyuls a l'escultor de Meudon. Maillol esculpeix, preferentment a tot altre tema, el desnú fement de la segona joventut, robust, fort i massís: el tipus pagès de dona jove... la dona forta catalana.»

Maillol és no solament una figura eminent del món artístic contemporani: ja ho era una o dues generacions enera; i, molt abans, en la seva joventut, fou artista múltiple i gran sàcsejador del moviment sintetista i simbolista. Fins que es decidí per l'escultura. El seu gran amic Bourdelle no li perdonà mai aquesta ofensa: immediatament cospà aquest que el jove indecís que es decidia tot d'una i amb trajectòria ferma cap a l'escultura, seria el gran escultor que fes ressortir la buidor de la falsa escultura bourdelleana: Bourdelle fingí sempre més d'ignorar l'existència de Maillol.

Però l'escultor de Banyuls no floria pas com l'anti-Bourdelle —no valia la pena Maillol eclòia com l'anti-Rodin. Contra el barroquisme i el romanticisme exacerbats de Rodin, el nostre Maillol reinstaurava la serenitat i el poderós equilibri plàstic dels grecs, particularment de l'escultura prefridenciana tan impressionant en la seva simplicitat. En el meu llibre *L'Escultura Catalana Moderna* dic de Maillol: «En aquells anys el Sintetisme tractava de cohesionar els propis barbarisme, salvatisme i rusticisme amb les idees primitivistes d'Ingres, i una d'aquestes idees colpi extraordinàriament l'enteniment de Maillol: la de simplicitat formal. Per tal d'atènyer la veritable forma, deia Ingres, cal modelar esferoidalment i sense detalls interiors. Per què no produeix hom coses de gran caràcter? Per què, en lloc d'una forma gran, hom en fa tres de petites? La forma bella consisteix en plans rectes i rodons, deia Ingres. Cézanne i Maillol prengueren això tan al peu de la lletra que aquell arribava a afirmar, com qui predica l'Evangeli, que en la Naturalesa només hi ha cons, esferes i cilindres; mentre que Maillol es posava a fer escultura segons els preceptes d'aquest evangeli: tractava les cames de les figures com si fossin dues columnes. Així complia amb el precepte ingresc que ordena que les cames siguin com dues columnes.»

Maillol es cansà aviat de tal simplicitat, perquè el seu geni l'obligava a denunciar aquests passatempis i anar per feina. Hom no abandona, però, així com així, els arruixaments de joventut. Maillol els abandonà lentament. Aviat trobà un elegant derivatiu del seu culte de la ingenuïtat artística bo i adaptant-se al primitivisme de l'escultura grega del segle VI ab. de C. A desgrat de les seves velleïtats salvatgistes, ben aviat Maillol confessà la veritat hel·lènica, i després sempre més ho féu constar. En aquella mena d'adaptació als temps moderns de l'escultura del temps dels pististràtides, Maillol triomfà immediatament. Tan aviat com pogué fer escultura de bo de bo, el seu extraordinari talent i la seva incomparable sensibilitat es feren palesos. La fama universal data d'aquella hora. L'escultor rossellonès cospà de la manera més feliç aquella peculiar simplicitat de volums dels grecs prefridencs, aquella plètor de vida la qual sembla justament que la suscita simplicitat reveli millor. Maillol assimilà d'aquells primitius hel·lènics el cànon rabassut de proporcions, l'estil encara quelcom decoratiu, els arcaïsmes avui dia puerils o afectats, i per tant nocius a la veritable ingenuïtat tan anhelada. Maillol seguia essent fidel al seu ideal de joventut.

«Aquella adaptació i reestilització de l'escultura grega que féu cèlebre Maillol tingué el contrapoc de les imitacions. Després vingué la difusió de l'estil, la incorporació d'aquella nova concepció escultòrica a gairebé tota l'escultura moderna. Tot el món s'incorporà a l'escola de Maillol, i encara s'hi troba incorporat. S'esdevingué que altres escultors reestilitzaren a la fàlisi egípcia, o bé a la hindostànica, però és el cert que la tendència arcaïzant nasqué en l'escultura amb l'impenta de Maillol. Aquelles reestilitzacions anaren sempre no més lluny

que a l'assimilació dels primitivismes avançats, fins que vingueren les escoles de la *surenchère* tot rehabilitant l'escultura dels salvatges: l'art negre.

«Maillol reaccionà quan es trobà amb tants imitadors; de manera que anà deixant els arcaïsmes i les reestilitzacions per a enrobustir encara més la seva escultura i atorgar-li un segell ben personal, sense preocupar-se ja gaire del cànon rabassut ni

de les cames curtes i gruixudes de turmell, sense arcaïsmes, sense barbarie. En canvi, no ha oblidat la lliçó de simplicitat ingresca. Però ara no la practica al peu de la lletra, sinó que, simplement, s'inspira en l'esperit ingresc.

«Bé es pot dir que, després de Rodin, Maillol és el primer escultor del nostre temps, i des de cert punt de vista, des del punt de vista de l'art dels traspassos, és superior l'escultor de Banyuls a l'escultor de Meudon. Maillol esculpeix, preferentment a tot altre tema, el desnú fement de la segona joventut, robust, fort i massís: el tipus pagès de dona jove... la dona forta catalana.»

Maillol és no solament una figura eminent del món artístic contemporani: ja ho era una o dues generacions enera; i, molt abans, en la seva joventut, fou artista múltiple i gran sàcsejador del moviment sintetista i simbolista. Fins que es decidí per l'escultura. El seu gran amic Bourdelle no li perdonà mai aquesta ofensa: immediatament cospà aquest que el jove indecís que es decidia tot d'una i amb trajectòria ferma cap a l'escultura, seria el gran escultor que fes ressortir la buidor de la falsa escultura bourdelleana: Bourdelle fingí sempre més d'ignorar l'existència de Maillol.

Però l'escultor de Banyuls no floria pas com l'anti-Bourdelle —no valia la pena Maillol eclòia com l'anti-Rodin. Contra el barroquisme i el romanticisme exacerbats de Rodin, el nostre Maillol reinstaurava la serenitat i el poderós equilibri plàstic dels grecs, particularment de l'escultura prefridenciana tan impressionant en la seva simplicitat. En el meu llibre *L'Escultura Catalana Moderna* dic de Maillol: «En aquells anys el Sintetisme tractava de cohesionar els propis barbarisme, salvatisme i rusticisme amb les idees primitivistes d'Ingres, i una d'aquestes idees colpi extraordinàriament l'enteniment de Maillol: la de simplicitat formal. Per tal d'atènyer la veritable forma, deia Ingres, cal modelar esferoidalment i sense detalls interiors. Per què no produeix hom coses de gran caràcter? Per què, en lloc d'una forma gran, hom en fa tres de petites? La forma bella consisteix en plans rectes i rodons, deia Ingres. Cézanne i Maillol prengueren això tan al peu de la lletra que aquell arribava a afirmar, com qui predica l'Evangeli, que en la Naturalesa només hi ha cons, esferes i cilindres; mentre que Maillol es posava a fer escultura segons els preceptes d'aquest evangeli: tractava les cames de les figures com si fossin dues columnes. Així complia amb el precepte ingresc que ordena que les cames siguin com dues columnes.»

Maillol es cansà aviat de tal simplicitat, perquè el seu geni l'obligava a denunciar aquests passatempis i anar per feina. Hom no abandona, però, així com així, els arruixaments de joventut. Maillol els abandonà lentament. Aviat trobà un elegant derivatiu del seu culte de la ingenuïtat artística bo i adaptant-se al primitivisme de l'escultura grega del segle VI ab. de C. A desgrat de les seves velleïtats salvatgistes, ben aviat Maillol confessà la veritat hel·lènica, i després sempre més ho féu constar. En aquella mena d'adaptació als temps moderns de l'escultura del temps dels pististràtides, Maillol triomfà immediatament. Tan aviat com pogué fer escultura de bo de bo, el seu extraordinari talent i la seva incomparable sensibilitat es feren palesos. La fama universal data d'aquella hora. L'escultor rossellonès cospà de la manera més feliç aquella peculiar simplicitat de volums dels grecs prefridencs, aquella plètor de vida la qual sembla justament que la suscita simplicitat reveli millor. Maillol assimilà d'aquells primitius hel·lènics el cànon rabassut de proporcions, l'estil encara quelcom decoratiu, els arcaïsmes avui dia puerils o afectats, i per tant nocius a la veritable ingenuïtat tan anhelada. Maillol seguia essent fidel al seu ideal de joventut.

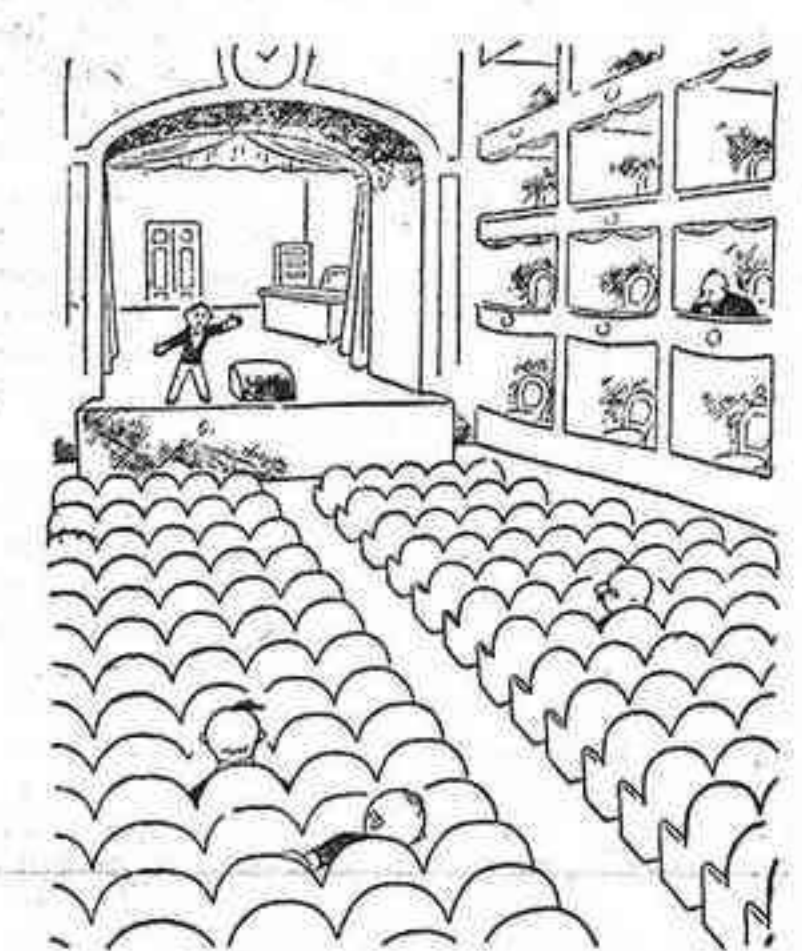
«Aquella adaptació i reestilització de l'escultura grega que féu cèlebre Maillol tingué el contrapoc de les imitacions. Després vingué la difusió de l'estil, la incorporació d'aquella nova concepció escultòrica a gairebé tota l'escultura moderna. Tot el món s'incorporà a l'escola de Maillol, i encara s'hi troba incorporat. S'esdevingué que altres escultors reestilitzaren a la fàlisi egípcia, o bé a la hindostànica, però és el cert que la tendència arcaïzant nasqué en l'escultura amb l'impenta de Maillol. Aquelles reestilitzacions anaren sempre no més lluny

—Saps que el senyor Bivens és sexagenari?
—Quina vergonya! A la seva edat!
(Smokehouse, Minneapolis)

—Infermera, li ha pres la temperatura?
—Sí, senyor doctor.
—I què marcava?
—Variable.
(Il Travaso delle Idee, Roma)

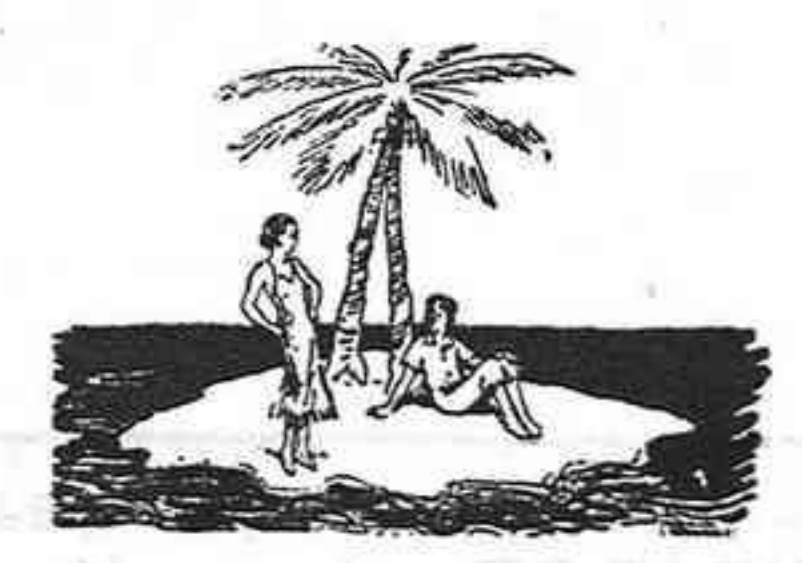
El primer actor. — Si voleu, senyors, us dic de seguida qui és l'assassi i així podrem anar aviat a casa.
(Marc' Aurelio, Roma)

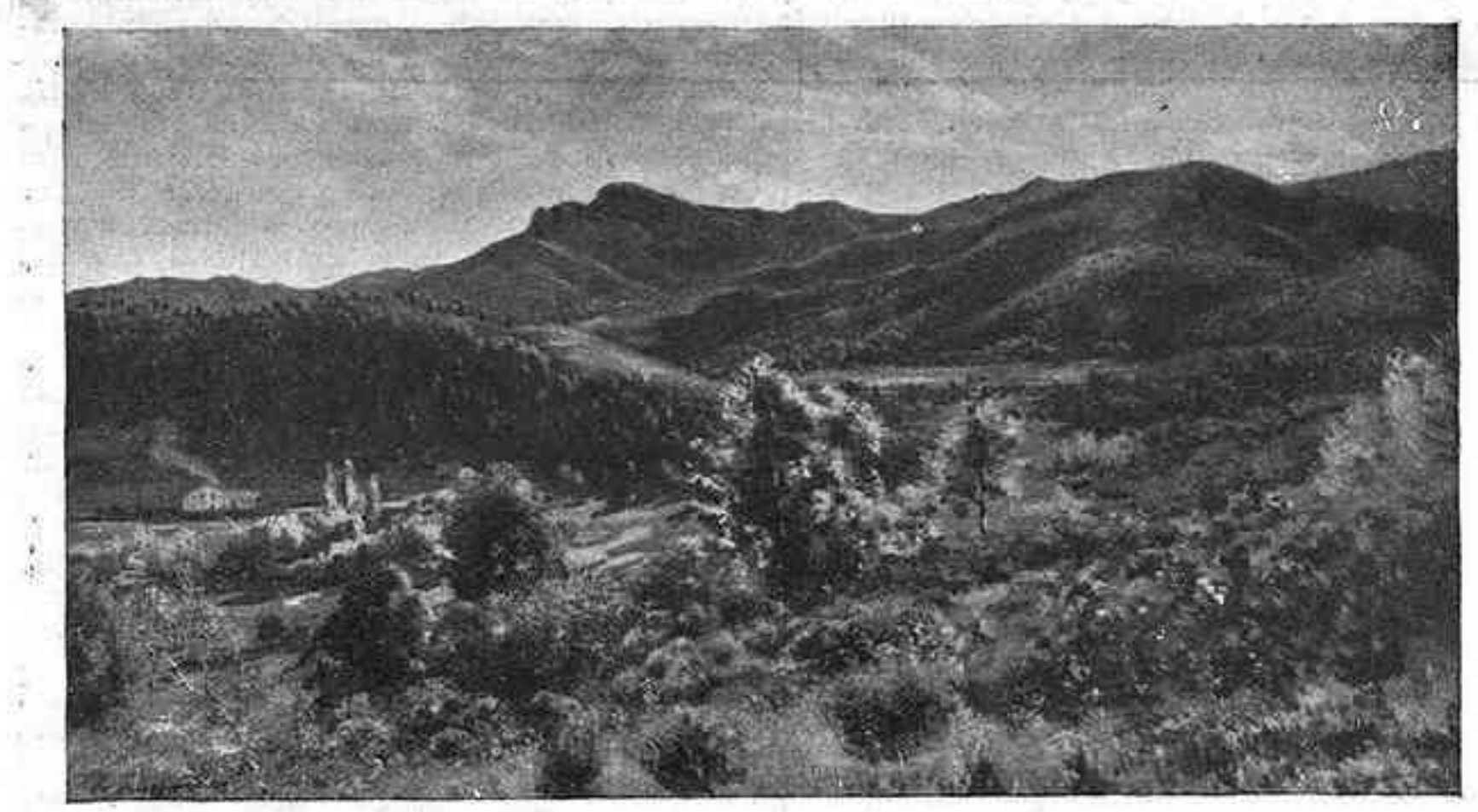
CASES BARATES
—Altra vegada aquests exercicis de trombò!
(The Passing Show, Londres)

—Es per a un suïcidi?
—Sí, la meua dona i jo. Doni'm un revólver que falli al segon tret.
(Ric et Rac, Paris)

NAUFRAGS
—Vaig a banyar-me. Em vol deixar sola un moment?
(Ric et Rac, Paris)

Iu Pascual — Tramuntana

que forçosament obtenen la màxima dignitat i mai no poden confondre's amb un treball executat obrerament de cara a un públic determinat, col·leccionista especial de barataros relatives.

El pintor ha tingut cura, en reunir un stock considerable d'obres, de seleccionar-les esplèndidament. El percentatge de les superiors està en manifesta majoria i l'espectacle de dues sales tapissades de dibuixos acolorits d'aquesta qualitat és realment magnífic.

Ara manca únicament d'opinar respecte al futur d'aquesta espècie, tenint present que, com és natural, ens referim als més recítics. Obres d'un pronunciat caire minimalista, són de la fusta que poden esperar el museu sense por de cap classe. Expressen tan meritoriament l'esperit amb què són concebuts, que passa com en els assaigs d'un gran músic: que sempre són dignes d'ésser escoltats i, si fos possible, ésser guardats i tot.

Iu Pascual

L'exposició que l'any passat realitzà a la mateixa Pinacoteca Iu Pascual ens va deixar un indefinible malestar espiritual, produït per un cert desensic en veure com una obra queia gairebé totalment en el més formal amanerisme. Recordem que fou la impressió que dona trobar-se davant d'alguna cosa feta amb els ulls tancats.

No podem, doncs, ocultar que amb prevenció ens hem encaminat a la saleta del Passeig de Gràcia.

Iu Pascual, però, ens ha tornat a guanyar i només ens ha repetit l'efecte de l'ex-

d'ésser precisament ells els que pinten. Creiem en la insolubilitat del problema i el deixem per tant així.

Com diem fa un moment, en la segona divisió Iu Pascual es creix extraordinàriament.

Les obres de cara als camps i als turments geològics d'Olot, el pintor les executa amb tot el fervor històric que ells saben desvetllar i amb la contínua presència de les seves dots poètiques i pictòricament administratives, que tant encaxen dintre les necessitats que també reclamen imprescindiblement.

Olot, que pressuposa un color i un lirisme demodé, s'aguantava molt bé sobre la paleta d'Iu Pascual.

Olot, que és una personificació del misonisme, ja que sempre ha rebutjat la nova orientació, excepció feta del pintor Pujol, s'inclina davant la personalitat d'Iu Pascual i li concedeix la facultat de sortir-se de la ruta tradicional per a incrementar l'emoció i el borrisoll d'aquell lirisme.

Exponent del que acabem d'esmentar són les teles *Tramuntana*, *Tardor* i *Contrallum*. Elles són veritables peces mestres, no tan sols de l'especialització, sinó que àdhuc ho poden molt ben ésser en una antologia de pintura catalana en la qual s'apleguessin les diverses famílies d'aquesta.

Cal que en finir aquestes paraules adreçades a les suggerències obtingudes per l'exposició, fem els nostres vots perquè Pascual vulgui fer-se càrrec del destí i de l'abast de la seva obra, que essent infinit per un cantó, està limitat per l'altre per la vetlla que li fa la intranscendència.

ENRIC F. GUAL

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. i Telèfon 17047 : BARCELONA

ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS
ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS

TALLERS GRÀFICS
PATRICI ARNAU

VERDAGUER, CALLÍS, 3, 5 i 7
(D'AVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)

ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGÀNCIA I ECONOMIA EN ELS ENCARREGUES. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON

14856

MUSICA I RADIO

La nostra discoteca

Chopin: 14 valsos (Alfred Cortot) *La Voz de su Amo* DB 2311-12-13-14-15-16.
Beethoven: sonata en fa major (*Primavera*) per a violí i piano (Adolf Busch-Rudolf Serkin) *La Voz de su Amo* DB 1970-71-72.

Una d'aquelles casualitats que ens inclinen a experimentar com filles d'una coincidència feliç i significativa, ens ha fet conèixer, al mateix temps, dues noves sèries de discos, les quals presenten, entre elles, des de tots els punts de vista, el contrast més gran que pugui imaginar-se. Si les teories del racisme no haguessin anat a parar darrerament a mans dels aficionats sense consciència científica i dels especuladors polítics, ens disposaríem gustosos a reduir les diferències essencials d'aquestes dues sèries de discos, a diferències fonamentals de dues races oposades. Podríem fàcilment considerar-les com dues manifestacions evidents de la raça llatina i de la raça germànica en el terreny musical. L'una triomfant a través de la virtuositat brillant, el domini de la sonoritat—tècnicament parlant— el domini del pedal—l'elecció ciselada de la forma, l'ensomni poètic arribant fins als més petits detalls de la interpretació magnífica dels valsos de Chopin per Alfred Cortot. L'altra, la germànica, manifestant-se a través de la deliciosa sonata de Beethoven tocada pel conjunt Busch-Serkin—conjunt tan perfecte com el del quartet Busch—en tota la seva objectivitat anímica, en el seu sentit tècnic de l'equilibri entre la unitat de la forma i la diversitat dels seus elements constitutius, en aquesta musicalitat immediata, innata, la qual es troba tan lluny de la timidesa inhàbil com de tot exhibicionisme mundà.

Cal remarcar—característica ben significativa del més gran violinista alemany després de Josep Joachim—que Busch no interpreta mai les petites banalitats encisadores, per mitjà de les quals tots els virtuoses de tots els instruments saben guanyar-se fàcilment el favor del públic. Adolf Busch, que és també un compositor molt remarcable, no traspasa mai el domini de la veritable música. És ell l'únic mestre vivent del seu instrument, que es consagra exclusivament a la interpretació del gran repertori clàssic i romàntic—que toca, per exemple, amb el seu quartet, tots els *Quartets* de Beethoven i amb Serkin, totes les *Sonates* de Beethoven. Per la freqüència incessant de les obres per a violí dels grans mestres, des de Bach fins a Brahms i Reger, Busch ha esdevingut actualment l'interpret autèntic de tot aquest vast repertori clàssic i romàntic. La *Sonata op. 24*—que porta, qui sap per què, el sobrenom de *Primavera*—, la qual acaba d'aparèixer en tres discos meravellosos, és un insuperable de Busch. A qualsevol que hagi sentit aquesta interpretació de la *Sonata* no li caldrà mai més consultar cap tractat de fraseig. El misteri de la forma, la significació de cada frase musical, dels amples temes magnífics, com també del menor detall, ens són revelats per aquesta execució infalible. La interpretació de Busch no té res de màgica ni s'exposa mai a mercè dels atzars perillosos de la improvisació. Si Cortot, moltes vegades — podríem dir

sempre?—, es complau en la posa de l'inspirat, de l'improvisador genial, del mèdiu destinat per una força suprema a evocar el passat, Busch resta impassible, incommovible, sotmès a les lleis formals i musicals de l'obra d'art. Si Cortot es serveix de les peces musicals de tots els gèneres, per fer brillar el seu propi talent — sense abandonar una sèrie de mals costums pianístics, com és el de renunciar a tocar simultàniament els acords trencant-los sense raó i sense justificació, o d'equivocar un so sense preocupar-se del mal efecte produït per aquestes petites «genialitats» innecessàries al virtuós —, Busch esborra completament la seva pròpia personalitat i no sembla sinó que compleixi un servei obligatori envers algú de més gran.

La conseqüència d'aquesta diferent estructura personal dels dos grans intèrprets, és evident. En tot allò on Adolf Busch ateny una perfecció suprema, en la interpretació de les obres de Bach, de Beethoven, de Mozart o de Brahms, Cortot haurà de fracassar forçosament. Però si Cortot es posa a tocar aquestes curtes peces romàntiques, que són els *Valsos* de Chopin, les quals corresponen al seu temperament i a la seva concepció artística, aleshores en resulta una obra mestra. Així doncs, aquesta col·lecció de *Valsos* de Chopin iguala perfectament en qualitat la de la *Sonata* de Beethoven.

No hauríem parlat tan llargament d'aquests discos si la impressió no hagués estat al nivell de llur valor artístic. Remarquem que l'equilibri entre el violí i el piano en els discos de la sonata *Primavera* és del tot reeixit, potser per primera vegada en la història del disc. La prova ens la donen sobre tot els nombrosos passatges d'unison entre el violí i el piano, on els dos instruments es fonen meravellosament en un de sol, sense perdre en cap d'ells les característiques sonores que els diferencien. Cal constatar, finalment, que la pulsació dolça i enèrgica de Cortot elimina, en aquestes impressions dels *Valsos* de Chopin, tot soroll accessori de metall o de fusta, tan amoinador fins i tot en molts altres discos de piano impressionats recentment. Ens referim a discos de piano de música seriosa — car els pianistes de jazz saben ja, de fa molt temps, de quina fàcil cal tractar un piano per arriscar-se, sense temença, a una impressió gramofònica.

OTTO MAYER

Una bona mesura

A França, el ministre dels P. T. T., Georges Mandel, va prohibir la publicitat en les emissions de les estacions parisenques de radiodifusió de l'Estat. No content encara, Mandel, des del 10 de febrer, ha estès aquesta mesura a les estacions de províncies.

UN ANIVERSARI

Francesc Tàrrrega

Villarreal, Castelló, València i Madrid han celebrat, d'una manera més o menys estantissa, el vintiquè aniversari del traspàs del que fou eminent guitarrista valencià Francesc Tàrrrega.

Aquest home, que no visqué altre món que el del seu art i portà sempre encesa en el seu cor la flama viva del seu ideal que era la seva guitarra, que donava una expressió meravellosa en els seus recitals per aquella seva sensibilitat poètica i per la tèc-

questa asserció; molt al contrari, parlo per experiència.

«Quantes vegades, oint Tàrrrega en íntim cenacle, havia passat la vetlla la nit sencera; havia clarejat ja el nou dia... i cap de nosaltres no s'havia adonat del pas de les hores; ni Tàrrrega havia deixat de tocar, ni nosaltres d'escoltar-lo, cada vegada més admirat, més prodigiós ell i més entusiasmats nosaltres!»

«Quina música, quina harmonia sobrenatural, celestial, la que sortia dels dits de Tàrrrega en acaronar les cordes del seu instrument que semblava formar part d'ell mateix!...»

«Jo no sé si es podrà tocar millor la guitarra, arrencar-li nous secrets, fer-li donar quelcom més encara no sospitat, però fer sentir i fruit més que Tàrrrega — no dubto a declarar-ho — ho jutjo impossible.»

Tàrrrega fou, a més d'un bon concertista, un gran compositor; anomenat *Dansa mora*, *La làgrima*, els seus *Prehúdios* tenen tanta bellesa que podrien signar-los els millors compositors; però el més popular és *Capricho arabe*, poema descriptiu on l'ànima es capbussa en l'ambient encisador amarat de misteri d'aquella raça que tan profund solc ha deixat del seu pas per la nostra terra i que algú vol intentar fer d'aquest bell poema la *Marcha de la Ciudad de Castellón*, posant-li lletra com si fos un himne d'aquests dies de guardarroba per a tis de festes i desfilades de xiquets d'escola amb banderetes. Protestem del salvatge atemptat, encara que dels radicals que ens governen pot esperar-se això i molt més.

Als cinquanta-sis anys, el 15 de desembre del 1909, morí a Barcelona el gran músic valencià i universal alhora.

***

Quan a Castelló se li feia l'homenatge, al Teatre Principal actuava Sanz amb els seus nínots de sempre. Una tarda anàrem a xerrar una mica a la penya del café del teatre; i la conversa fou a base del músic traspasat; Sanz, que arribà a ésser-ne delectable, amb la seva gràcia espontània acostumada, ens contà aquesta facècia:

Abans d'ésser deixeble, Sanz ja anava donant concerts pels pobles valencians, feia veritables filigranes, arpegis, tocava jotes i flamenc, feia giravoltar la guitarra o bé tocava amb ella posada a l'espatlla. València a donar-hi un concert i allí feu cap el ventríloc i se li presentà com a concertista.

—Gran plaer tinc de conèixer-lo—digué Tàrrrega—. Dieu que veniu d'una *tournee*, on heu tocat?

—Pels pobles de la ribera.
—A la ribera dieu que heu estat? — exclamà tot seguit amb un somriure irònic—. Ara comprenc per què anit passada, durant el concert, un del galliner em cridà protestant: «Que toqui per darrera!»

ENRICO SOLER GODES

Otto Mayer a l'Ateneu Polytechnicum

Dijous vinent tindrà lloc a l'Ateneu Polytechnicum la lliçó inaugural del curs que sobre *Música contemporània* explicarà el nostre redactor musical, Otto Mayer.

En aquest curs, que constarà de cinc lliçons, Otto Mayer exposarà i explicarà l'esperit i les direccions de la música moderna. No hem de ponderar aquí l'interès d'aquestes conferències, interès doble, intrínsec i circumstancial. Intrínsec, per la importància innegable de les grans manifestacions musicals d'avui dia. Circumstancial, pel relatiu desconeixement que hi ha entre nosaltres d'aquestes novetats de darrera hora, sobre les quals el conferenciant porta una documentació abundant i de primera mà.

Complement indispensable de les explicacions seran les audicions de discos seleccionats amb les màximes garanties i per mitjà dels quals el públic podrà conèixer d'obres de Hindemith, Schoenberg, Stravinsky, Alban Berg, etc.

A la secretaria de l'Ateneu faciliten tota classe de detalls.

—No sé com dir-l'hi. Ja ha signat tres-cents llibres d'un altre autor. (Life, Nova York)

L'actualitat radiofònica

Al primer cop d'ull sorprèn la quantitat de temps que esmercen les nostres emissores a donar obres escèniques de totes menes. És clar que és el gènere que més plaer als radioients, però això és en detriment d'altres que en ben poques ocasions es poden escoltar. D'altra banda, les emissions de ràdio-teatre portades a terme per un desig publicitari, són també freqüents, i tot plegat vol dir que a totes hores ens són ofertes emissions teatrals.

Ràdio Barcelona ha continuat l'obra de les seves retransmissions, un dels puntals més fermes de la seva actuació, amb les quals han estat ofertes diverses òperes del teatre Calderón de Madrid, i val a dir que la qualitat artística és ara d'una altra categoria, comparades amb les que varen ésser donades des del teatre del Liceu, i això no sols des d'un punt de vista acústic, puix la distribució de micròfons i les altres condicions tècniques semblen ésser molt més ben estudiades des de la sala del Liceu, que d'altra banda reuneix unes condicions insuperables, i afegeix també les dificultats d'una retransmissió per via telefònica, no sempre ben cuidada. Demés, tres òperes per setmana i totes d'un gènere tan esbravat com el de *Tosca* i d'altres similars, són ja segurament una concessió excessiva als aficionats al bel canto, que sortosament no són tots els radioients.

Aquesta emissora, en canvi, ha encetat dies enrera l'audició d'un cicle dedicat a la cançó catalana. Heus ací un aspecte, el més ben cuidat potser de la nostra música, en el qual hi ha veritables troballes, amb les quals el tenor Vendrell, un dels intèrprets més coneixedors del gènere, sabrà en successives sessions delectar, i donar a conèixer moltes d'aquestes obres a les quals la ràdio prestarà ara una divulgació convenient.

Ràdio Associació ha començat també una sèrie de conferències a càrrec de diversos escriptors, amb el títol, no sempre exacte, de «radiòhumorisme». El principal avantatge que veiem en les conferències de Valentí Castany és haver-se servit de la ràdio amb els mitjans que únicament li pot donar la mateixa ràdio; molts conferenciant no saben distingir la diferència entre tenir davant un auditori i parlar davant del micròfon de la mateixa manera que es fa com si la comunicació fos directa amb l'auditori. Castany, per a delectar el radioient, és val fins d'aquelles facècies que són la tortura dels radioients. Fer broma amb els antics, emprar frases repetides a bastament pels locutors, són acudits de bona llei que hom va celebrar rememrant aquesta innovació que tant amenitza la ràdio, donant-li una varietat que fa temps enyoràvem. Algunes emissores estrangeres, Ràdio París entre altres, han cultivat de temps aquest aspecte i han cridat al seu micròfon els noms més populars, que fan un ver contrast al costat d'aquelles altres conferències que volen ésser culturals i que pel seu ensopiment no porten sinó a la desconexió immediata de l'aparell.

La mateixa emissora ens oferí dies enrera un concert simfònic a càrrec de l'Orquestra Filharmònica de Madrid, amb un programa d'obres força conegudes, però bé que interessants sempre, pel nostre públic. És un fet simptomàtic aquest de la preponderància de la ràdio, en forma tal que arriba fins on no és possible comptant amb l'assistència del públic. Organitzar un concert simfònic a la nostra ciutat és una veritable quimera i exposar-se a un fracàs, i per contra la ràdio té mitjans per a fer-ho tota sola prescindint de tot ajut. Una de les entitats de més prestigi de la nostra ciutat i que únicament té per objecte l'organització de concerts simfònics, en iniciar i anunciar una propera tanda, feia una crida als que ja l'ajuden per a procurar un major nombre de subscriptors amb el qual sigui possible el sosteniment econòmic d'aquests concerts. Ara bé, no hi hauria manera d'establir a la nostra ciutat alguna connexió entre la ràdio i els concerts, a fi d'unificar els esforços de tots?

Un altre dels símptomes que revelen la preponderància de la ràdio que abans anàvem, és que es fa necessària fins per als mitjans de difusió més dispars. Ens referim a la iniciació de les emissions organitzades per *La Publicitat*, i diguem tot seguit que ens sorprèn la justificació que es fa de l'oportunitat d'aquestes emissions presentant-les com una millora per al diari, quan en realitat no sembla ésser sinó una confessió gens necessària de l'emprar el micròfon per adreçar-se als lectors. Si hom procura, però, una major difusió de les activitats del diari que determini a fi de comptes l'escampament del diari, no hi ha res a dir, i més si ho fa proporcionant als radioients ocasió d'escoltar tan excel·lents parlaments com els que iniciaren aquestes emissions.

J. G.

CONSERVACIÓ DE MONUMENTS HISTORICS

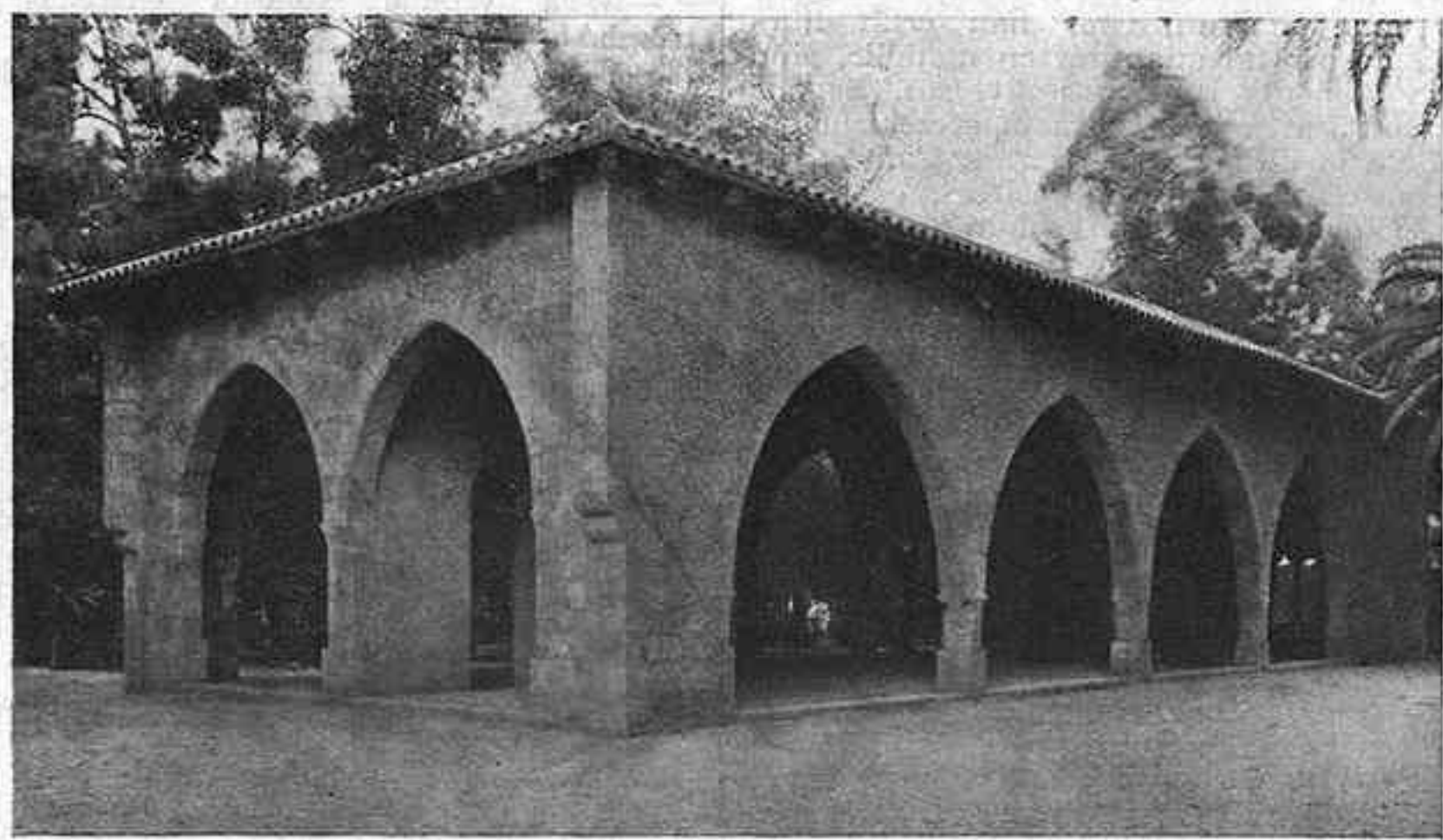
La Llotja de Tortosa

(Ve de la primera pàgina)

El cas és que a Tortosa creia hom de bona fe que cap mal no es feia en destruir aquell edifici. Posar destorb a l'acord municipal, semblava una dèria inconvenient (vegi's la fotografia 1, que acompanya aquest article). Calia fer conèixer, posar en valor el mé-

amb intel·ligència les particularitats del problema. La Llotja — va dir contestant els nostres requeriments — serà destruïda, però l'Ajuntament la reconstruirà en lloc propici.

Intervingué la Direcció de Belles Arts, aturant amb la llei l'enderroc; associacions d'amics dels monuments i excursionistes clamaren a favor de la Llotja. Poc després,

La Llotja, reconstruïda i restaurada (any 1934)

rit de la Llotja. Per tal d'aconseguir-ho, cuitàrem a traçar a l'oficina del Servei de Conservació i Catalogació de Monuments Històrics de la Generalitat, agregat a l'Institut d'Estudis Catalans, un dibuix en perspectiva del que seria la Llotja restaurada, amb els arcs a la vista, el qual fou publicat a la premsa barcelonina. Aquest gràfic, no cal dubtar-ho, contribuï a canviar el concepte públic, respecte al que era la Llotja (vegi's el dibuix 2, adjunt).

Sortosament, l'alcalde de Tortosa, en aquella hora el senyor Benet Pinyana, cospà

l'Ajuntament de Tortosa, a proposta de l'alcalde, aprovà el trasllat, en emplaçament acceptat per l'Estat, previs els informes corresponents.

***

Avui la Llotja de Tortosa, reconstruïda aciençadament sota la direcció de l'arquitecte de la ciutat senyor Agustí Bartlett, alça les seves aïroses arcades prop de l'Ebre, entre jardins públics, alguns centenars de metres aigües avall de l'antic emplaçament (fotografia 3).

Millor hauria estat mantenir l'edifici al lloc d'origen, condicionant la naturalesa de les construccions properes; però, amb tot, Tortosa s'ha honorat, ha donat un bon exemple, rectificant un acord errat, conservant amb esforç un monument del segle XIV, ara inútil, però d'interès històric i artístic: la Llotja del blat.

JERONI MARTORELL

La col·lecció completa de MIRADOR pot consultar-se a l'Arxiu Històric de la Ciutat (Casa de l'Ardiaca)

IMPRESOS COSTA
Nou de la Rambla, 45
BARCELONA

LA VISTA ALS DITS

Ell. — Puc llegir en el teu cor com en un llibre obert.

Ella. — Sí, però no rebreguis les cobertes. (Widow, Cornell)